

ZAPISNICI OKRUŽNOG NOO-a ZA POREČ (1944—1945)

Dražan Vlahov

I

Od svog konstituiranja u rujnu 1943. pa do oslobođenja zemlje u svibnju 1945. Oblasni (Pokrajinski) narodnooslobodilački odbor za Istru, kao najviši organ nove narodne vlasti u Istri, često se bavio problemom administrativno-teritorijalnog uređenja oblasti. U ovom prilogu donosimo zapisnike Okružnog NOO-a za Poreč pa nema potrebe da se ulazi u analizu svih tih promjena. Želimo samo ukazati na one promjene koje su se odnosile na organizaciju okruga kao teritorijalno-političkih zajednica s ciljem da istaknemo neke od momenata koji su utjecali na odluku Oblasnog NOO-a za Istru da na području sjeverozapadne Istre u rujnu 1944. godine formira okrug Poreč, i da tako indirektno ukažemo na značaj dokumenata koji se ovdje po prvi put objavljuju.

1

Administrativno-teritorijalnim organiziranjem oblasti na okruge Pokrajinski NOO se bavi već na svojoj prvoj sjednici 26. rujna 1943. godine u Pazinu kada je prihvatio da se teritorij pokrajine podijeli na pet okruga, i to: okrug Kastav s kotarevima Kastav, Klana i Lovran, okrug Kras s kotarevima Lanišće, Buzet i Boljun, okrug Pazin s kotarevima Pazin i Labin, okrug Poreč s kotarevima Poreč, Buje i Motovun te okrug Pula s kotarevima Pula, Rovinj i Barban.¹

Njemačka ofanziva u Istri početkom listopada 1943. godine ne samo što je privremeno zaustavila proces formiranja okružnih NOO-a već je kod rukovodstva NOP-a ubrzala spoznaje da takva administrativno-teritorijalna po-

¹ O sjednici Pokrajinskog NOO za Istru 26. rujna 1943. godine vidi: Jakov Blažević, *Tražio sam crvenu nit*. Zagreb 1956; Dražen Vlahov, *Izveštaji Jakova Blaževića, delegata ZAVNOH-a i CK KPH iz Hrvatskog primorja i Istre u jesen 1943. godine*. Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu (u daljem tekstu Vjesnik HARIP), sv. XXI Rijeka 1977; isti: *Od okružnog do Oblasnog NOO-a za Istru. Prilog diskusiji o razvoju narodnooslobodilačke vlasti u Istri*. Pazinski memorijal br. 12, Pazin 1983.

djela, koja je bila gotovo identična s administrativno-teritorijalnom podjelom za vrijeme talijanske, odnosno austro-ugarske uprave — nije odgovarala tadašnjim prilikama u Istri.

Stupanj razvoja NOP-a, nedostatak kadrova i organizacija NOO-a koju je tek trebalo stvarati, zahtijevali su drukčiji pristup teritorijalnom uređenju vlasti. Partijsko rukovodstvo za Istru uočilo je da bi u novonastaloj situaciji, umjesto predviđenih pet okruga, primjerenija bila podjela na tri okruga i 13 kotareva »sa po cirka 25—30.000 stanovnika«, pa je Pokrajinski NOO za Istru na sjednici održanoj 12. i 13. prosinca 1943. godine izmijenio svoju raniju odluku i zaključio da se na području Istre formiraju okruzi Buzet, Pazin i Pula.²

Neočekivano krajem prosinca iste godine došlo je do formiranja jedinstvenog partijskog rukovodstva za Istru i Hrvatsko primorje. Analogno tome javila se ideja o povezivanju Istre i Hrvatskog primorja u jedinstvenu teritorijalno-administrativnu oblast s tim što bi Hrvatsko primorje postalo četvrti okrug u oblasti.

Izgleda da je već tada bila dogovorena nova teritorijalna podjela jer u siječnju 1944. godine kotar Kastav nalazimo u sastavu okruga Buzet, a aktivisti NOP-a iz Sušaka šalju 15. i 18. siječnja izvještaje »ekonomsko-obavještajne službe Sušaka i Rijeke« u kojima daju podatke o lučkim postrojenjima, brodogradilištima, organizaciji prehrane i smještaju pojedinih institucija u Rijeci.

Na osnovi poznate i dostupne dokumentacije moglo bi se zaključiti da među rukovodiocima NOP-a u Istri nije postojalo jedinstveno mišljenje o povezivanju Istre i Hrvatskog primorja u jedinstvenu teritorijalno-administrativnu cjelinu. Jedna grupa aktivista smatrala je da će se tim povezivanjem ubrzati proces integracije Istre s ostalim dijelovima Hrvatske, odnosno Jugoslavije. Drugi su pak mislili da bi nedovoljno pripremljeno i forsirano povezivanje Istre s Hrvatskim primorjem u jedinstvenu cjelinu moglo imati nepoželjnih posljedica u budućnosti zato što Istra tada nije imala dovoljan broj vlastitog kadra pa je postojala opasnost da rukovodstvo u NOP-u Istre u potpunosti preuzmu ljudi iz Primorja. Konačna odluka o tom pitanju prepuštena je ZAVNOH-u.³

U toku rasprave o administrativno-teritorijalnom uređenju oblasti razmišljalo se o formiranju okruga Rijeka u čiji bi sastav ušlo područje gradova Rijeke i Sušaka, te kotareva Sušak i Kraljevica iz okruga Hrvatsko primorje i kotareva Kastav, Lovran i Opatija iz okruga Buzet.

Kada je u svibnju 1944. godine odlukom ZAVNOH-a razriješena dilema o razgraničenju između Hrvatskog primorja i Istre, Oblasni NOO za Istru

---

² U okrug Buzet (sjeverna Istra) spadali su kotarevi: Kras, Lovran, Buzet, Motovun i Buje. U okrug Pazin (srednja Istra) ušli su kotarevi: Poreč, Tinjan, Pazin, Čepić i Labin. Okrug Pula (južna Istra) obuhvaćao je kotareve: Rovinj, Pula i Žminj. (Vidi: D. Vlahov, *Tri izvještaja iz Istre — jesen 1943.* Vjesnik HARIIP, sv. XX, str. 50, Rijeka 1977.)

³ Opširnije o tome vidi: Dražen Vlahov, *Od Okružnog do Oblasnog NOO-a*, cit. dj., str. 164—168. Usporedi sa: Mario Mikulić, *NOO Istre (jesen 1943 — jesen 1944. godine)*, Pazinski memorijal br. 6, Pazin 1977; Anton Giron, *Dva zapisnika osnivačkih sastanaka Okružnog NOO-a za Rijeku sredinom 1944. godine*, Vjesnik HARIIP, sv. XXI, Rijeka 1944.

donio je odluku o izdvajanju područja kotara Kastav, Opatija i Lovran te sela Vele i Male Mune i Žejane iz okruga Buzet i od njih zajedno s gradom Rijeka formirao novi okrug Rijeka.⁴

Izgedalo je da je time administrativno-teritorijalno uređenje Istre primilo svoj konačni oblik. Međutim, već u rujnu 1944. rukovodstvo NOP-a donijelo je novu odluku kojom su ukinuti okruzi Pazin i Buzet i formiran novi okrug Poreč. Istodobno su izvršene manje teritorijalne promjene u nadležnosti okružnih NOO-a Pula i Rijeka.⁵

Uzroke za tako česte promjene u teritorijalnoj organizaciji vlasti u Istri treba tražiti u odnosu snaga na području oblasti i u razvoju međunarodne situacije. Premda je nemoguće te utjecaje gledati neovisno jedne o drugima, ipak bi se s velikom dozom sigurnosti moglo ustvrditi da su kod svih promjena, koje su se odigrale do lipnja 1944. godine, presudnu ulogu imali unutrašnjopolitički odnosi, a da su na kasnije promjene — u rujnu 1944. i travnju 1945. godine — presudno utjecali međunarodni događaji.

2

Već smo ranije ukazali da je na Plenarnoj sjednici Okružnog NOO-a za Istru 26. rujna 1943. godine u Pazinu, kada je taj odbor preimenovan u Priremeni pokrajinski narodnooslobodilački odbor za Istru, odlučeno da se područje Istre podijeli na pet okruga, među kojima je i okrug Poreč za područje kotareva Poreč, Buje i Motovun. Tada je pored ostalog zaključeno da se u roku od 5 dana mora konstituirati Okružni narodnooslobodilački odbor od 5 do 7 članova. Od odluke Pokrajinskog NOO-a 26. rujna 1943. do početka njemačke listopadske ofanzive 2. listopada 1943. godine bilo je, dakle, dovoljno vremena da se Odbor formira, pa se s pravom može postaviti pitanje što je bilo poduzeto da se odluka Plenuma provede u djelo. Sačuvana i dostupna arhivska građa ne omogućava nam da damo odgovor na to pitanje. U memoarskoj građi nisam pronašao da je bilo tko o tome pisao, međutim na osnovi sjećanja pojedinih sudionika NOP-a, može se zaključiti da je za početak listopada u Pazinu bila zakazana nova sjednica Pokrajinskog NOO-a za Istru kojoj su trebali prisustvovati neki od istaknutijih simpatizera i sudionika NOP-a koji nisu bili članovi tog odbora. Prema njihovu kazivanju u doba njemačkog bombardiranja Pazina (2. X 1943. godine) u Pazinu se nalazilo gotovo cjelokupno rukovodstvo NOP-a. Takva sjećanja imaju uporište i u sačuvanoj i dostupnoj građi. Na osnovi toga moglo bi se pretpostaviti da je tada trebalo biti izvršeno i konstituiranje predviđenih okružnih NOO-a.

⁴ O osnivanju Okružnog NOO-a za Rijeku opširnije vidi: Antun Giron, *Okružni NOO za Rijeku 1944—1945. godine*, Pazinski memorijal br. 13, Pazin 1984.

⁵ Okrug Poreč sačinjavali su kotarevi: Umag, Buje, Buzet, Motovun, Pazin, Poreč i Tinjan; okrug Pula: Pula, Zminj, Rovinj, Prodol, Labin te otoci Cres i Lošinj; okrug Rijeka: Lovran, Opatija, Kastav, Kras, Čepić (M. Mikulić, *NOP Istre*, cit. dj., str. 141). U zapisniku Ob. NOO-a za Istru sa sastanka održanog od 28. do 30. rujna 1944. ne spominju se otoci Cres i Lošinj kao sastavni dio okruga Pula. Gradovi Pula i Rijeka bili su izvan sastava okruga i direktno podređeni Oblasnom NOO-u za Istru.

⁶ Herman Buršić, *Razvoj narodne vlasti u južnoj Istri od 1944. do 1945.* Pazinski memorijal br. 6, str. 214, Pazin 1977.

Međutim, za takvu konstataciju ne postoje dokazi u sačuvanoj i dostupnoj građi.⁷

Područje, koje je prema odluci Pokrajinskog NOO-a iz rujna 1943. trebalo ući u sastav okruga Poreč, novom odlukom Odbora iz prosinca 1943. godine ušlo je u sastav okruga Pazin (kotar Poreč i Tinjan) i okruga Buzet (kotar Motovun i Buje) i u njihovu sastavu ostalo sve do rasformiranja tih okruga 28. rujna 1944. godine.

3

Odluku Okružnog narodnooslobodilačkog odbora za Istru od 13. rujna 1943. godine o otcjepljenju Istre od Italije i njenu sjedinjenju s Hrvatskom, odnosno s Jugoslavijom, potvrdio je ZAVNOH 20. rujna 1943. a zatim i AVNOJ (30. studenog 1943) kao najviše zakonodavno tijelo nove Jugoslavije. S odlukom AVNOJ-a upoznate su vlade Sovjetskog Saveza, Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije, kao i cjelokupna svjetska javnost. Stav vlada triju velikih savezničkih država prema tim odlukama međusobno se dosta razlikovao. Vlada Sovjetskog Saveza pokazivala je naklonost prema toj odluci, ali bez javnog izjašnjavanja, vlada Sjedinjenih Američkih Država odnosila se ravnodušno prema tom pitanju, dok je vlada Velike Britanije, koja je u stvari bila glavni saveznički partner na Sredozemlju, zauzela odlučan stav protiveći se bilo kakvu mijenjanju granica u tom dijelu Evrope.⁸

Takvo držanje Saveznika učvrstilo je spoznaju kod NKOJ da će borba za međunarodno priznanje tih odluka biti teška i dugotrajna i da će na njezino privođenje uspješnom završetku presudno djelovati masovno sudjelovanje Istrana u NOP-u. Pred rukovodstvo NOP-a u Istri kao prvorazredni zadatak postavilo se pitanje stvaranja novih vojnih jedinica, učvršćivanja borbenog jedinstva Hrvata i Talijana te kadrovske i organizacijske jačanje organa nove narodne vlasti — zadaci koje su krajem 1943. i početkom 1944. uspješno izvršavali.

Do kraja 1943. godine Operativni štab za Istru formirao je nove partizanske čete. Početkom 1944. godine formiraju se veće partizanske jedinice, a u travnju iste godine obnovljena je Prva istarska brigada »Vladimir Gortan«. Zatim je formiran bataljon »Pino Budicin«, sastavljen od boraca talijanske narodnosti. Krajem 1943. održana su partijska savjetovanja i izabran Oblasni komitet KPH za Istru. Održana je konferencija SKOJ-a za Istru. Obnovljen

---

⁷ Alojz Čargonja, *Kalendar događaja NOR na Bužeštini 1941—1945*, Buzetski zbornik br. 3, Buzet 1978, navodi podatak da je Okružni NOO za Buzet formiran 27. rujna 1943. godine. Na istom mjestu navodi sastav odbora (Mate Sirotić, predsjednik; Srećko Štifanić, potpredsjednik; J. Sirotić, tajnik, te članovi Milan Šverko, Edo Nemarnik, Anton Zanko, Hrvoje Flego i Danilo Krbavčić), međutim, ne navodi izvor odakle je crpio taj podatak.

⁸ Vojmir Kljaković, *Tito i Istra. Aspekti borbe za vraćanje Istre u sastav Jugoslavije*. Pazinski memorijal br. 4, Pazin 1976.

je Pokrajinski NOO za Istru koji početkom 1944. mijenja naziv u Oblasni NOO za Istru. Formirani su okružni NOO-i za Buzet, Pulu i Pazin, a početkom lipnja i za okrug Rijeku. Do lipnja 1944. godine izgrađena je potpuna mreža NOO-a od oblasnog preko okružnih i kotarskih do općinskih, seoskih i mjesnih odbora.

Sredinom 1944. godine na međunarodnom planu odigrale su se značajne promjene. Crvena armija vršila je snažan prodor prema Podunavlju. Napredovanje Saveznika na talijanskom frontu bilo je znatno usporeno. Vlada Velike Britanije, uznemirena takvim razvojem događaja, početkom lipnja 1944. razmatrala je mogućnost savezničkog iskrcavanja na obalama Istre radi brzog prodora prema Austriji i Mađarskoj. To je borbu za međunarodno priznanje odluka o sjedinjenju Istre s Jugoslavijom učinilo znatno složenijom. Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije ocijenio je da je nastupio moment kada je potrebno da se svjetska javnost upozna s našim stavom o budućnosti Istre i Slovenskog primorja. »Mnogo se u Nac.[ionalnom] Komitetu govori o Trstu i Istri. — Zaista učinit će se sve što je potrebno da njihovo sjedinjenje obezbjedimo« — pisao je dr Ivan Ribar, predsjednik AVNOJ-a, dr Anti Mandiću početkom kolovoza 1944. iz Visa.⁹

Kao što je poznato, o mogućnosti savezničkog iskrcavanja u Istri bilo je dosta govora na sastanku između Tita i Churchilla u Caserti, u kolovozu 1944. Tom prilikom Tito je upoznao premijera Velike Britanije o situaciji u Istri i jasno mu stavio do znanja da u slučaju savezničkog iskrcavanja ni po koju cijenu ne bi mogao prihvatiti ponovno uspostavljanje talijanske vlasti koju je sam narod oružjem srušio.¹⁰

Da je Tito zaista bio odlučan u obrani odluke o sjedinjenju Istre i Slovenskog primorja s Jugoslavijom, svjedoči nam, pored ostalog, i pismo Ivana Ribara od 8. rujna 1944. koje je poslao Anti Mandiću. U njemu, između ostalog, Ribar piše: »Stvar Istre kao i Slov. primorja s Trstom odlično stoji kod vodstva. Drug Maršal učinit će sve, što je potrebno s naše strane u vojničkom pogledu — kazao mi je naročito, jer sam raspravljao s njim po pitanju Istre i Trsta, da će tamo poslati jače vojne jedinice i sa jakim jedinicama da će zaposjesti sve te krajeve, da ne bi došlo do komplikacija i iznenađenja i do nepotrebnih Danuncijada.«¹¹

O rezultatima razgovora između Tita i Churchilla upoznao je dr Mandića i Vladimir Bakarić 20. kolovoza 1944. neposredno nakon Titova povratka iz Italije: »Na sastanku je to pitanje (pitanje sjedinjenja Istre s Jugoslavijom, op. V.D.) bilo pokrenuto na našu inicijativu. Saveznici su na te krajeve gledali kao na talijanske krajeve gdje oni mogu da rade što hoće u slučaju iskrcavanja. Na naše inzistiranje oni su promijenil držanje i pristali da u slučaju iskrcavanja ili prelaska njihovih trupa tim terenom priznaju naše vojne i civilne vlasti, a da samo postave svoja osiguranja prolaženja i potrebnih komunikacija nakon prolaženja. Obećali su se ponašati kao i u Jugoslaviji u istom slučaju.«¹²

⁹ Historijski arhiv Pazin (u daljem tekstu HAP), JNOF za Istru — zbirka kopija.

¹⁰ O razgovorima Tito — Churchill opširnije vidi: Uroš Kostić, *Oslobođenje Istre, Slovenačkog primorja i Trsta 1945*. Vojnoistorijski institut, Beograd 1978.

¹¹ Vidi bilj. br. 9.

¹² Isto.

Na osnovi informacija, koje je dobio od Bakarića i Ribara, Mandić je osjetio potrebu da članove Oblasnog NOO-a za Istru upozori: »Naša je stvar da budemo spremni i odlučni te da uredimo sve moguće da nas kakav nepredviđeni slučaj ne iznenadi (...). Treba se stoga što osnovatelnije organizirati i posvuda uvesti našu vlast (...). Ono što je nama poznato je sjegurno i našim protivnicima, koji se možda — čak i sjegurno, spremaju da u zadnji moment stvore kakvu tobožnju organizaciju koja će se saveznicima predstaviti kao mjestna vlast.«¹³

Dok je Mandić pisao te svoje poruke Oblasnom NOO-u za Istru, u Istri su već bile poduzete opsežne pripreme za doček Saveznika. Nema sumnje da je Oblasni komitet KPH za Istru na vrijeme dobio detaljna obrazloženja o razgovorima između Tita i Churchilla i da je s ostalim organima NOP-a poduzeo sve da bi što spremnije dočekali očekivano iskrcavanje Saveznika. U sklopu tih priprema treba sigurno gledati i preporuku koju je Oblasni komitet KPH za Istru dao Oblasnom narodnooslobodilačkom odboru o potrebi reorganizacije okružnih NOO-a, predloživši da se, umjesto dotadašnje četiri, oblast Istra organizira u tri okruga i tako stvori mogućnost da se novi odbori kadrovski ojačaju i osposobe da, u slučaju savezničkog iskrcavanja u Istri, prema potrebi mogu samostalno djelovati i pravilno tumačiti odluke rukovodstva o pravu Istrana da se sjedine s Jugoslavijom.

Zaključak Oblasnog komiteta KPH za Istru, Oblasni NOO za Istru proveo je u djelo na svom zasjedanju od 28. do 30. rujna 1944. godine, kada je odlučeno da se umjesto okruga Paizn i Buzet, formira novi okrug Poreč. Na istoj sjednici bilo je predviđeno da u Okružni narodnooslobodilački odbor Poreč uđu Jakov Cerovac, Ivko Velić, Kuzma Kučan, Ante Prodan, Josip Šestan, Edo Nemarnik, Danilo Krbavčić, Nada Raner, Feruccio Poiani i Viktor Baćac.

4

U prilogu donosimo četiri zapisnika Okružnog narodnooslobodilačkog odbora za Poreč i izvještaj Upravnog odjela Okružnog NOO-a Poreč od 19. studenog 1944. godine. Nastali na području Istre, u doba kada se Oblasni NOO za Istru zbog jakog neprijateljskog pritiska morao povući na slobodni teritorij u Gorski kotar a zatim na Olib, ti zapisnici imaju prvorazredni značaj za proučavanje povijesti narodne vlasti iz tog perioda NOB-a u Istri. Dokumenti su poredani kronološki kao što su i nastajali. Označeni su rednim brojevima. Prilikom redigiranja, u cijelosti je poštivan tekst dokumenta. Ispravljene su jedino očite štamparske greške nastale prilikom prepisivanja. Skraćenice su uglavnom ostale iste s manjim iznimkama koje su uređene radi lakšeg čitanja teksta. U takvim slučajevima dopunjeni tekst nalazi se u uglatoj zagradi. Osnovni podaci o dokumentu naznačeni su u bilješci ispod teksta. U bilješkama su data i nužna obrazloženja potrebna za bolje razumijevanje i vrednovanja teksta dokumenta.

---

¹³ Isto.

II.

DOKUMENTI

[1]

O k r u ž n i
Narodno oslobodilački odbor
P O R E Č¹⁴

Broj: 38

Dne, 16. X 1944.

Drugarskom Oblasnom NOO-u za ISTRU

Dragi drugovi,

Dne 8. i 9. X 1944 održali smo sastanak Okruga Poreč na kojem su prisustvovali slijedeći drugovi: Cerovac Jakov, Valić Ivko, Krbavčić Danilo, Gortan Živko, Kuzma Kučan, Lazarić Ratko, Edo Nemarnik, Prodan Ante, Baćac Viktor, Šestan Josip, Antica Draščić, Nada,¹⁵ Luca Zlatić i Rašpor,¹⁶ a od strane Oblasnog NOO-a drugovi Joakim Rakovac i Cetina Josip. Bili su odsutni Kocijančić Lenjin i Nada Raner. Sastanak se je održao po slijedećim dnevnim redom:

- 1.) POLITIČKA SITUACIJA,
- 2.) ORGANIZACIONO STANJE,
- 3.) SUDSKO-UPRAVNI ODJEL,
- 4.) PROPAGANDNI ODJEL,
- 5.) PROSVJETNI ODJEL,
- 6.) GOSPODARSKI ODJEL,
- 7.) SOCIJALNI ODJEL,
- 8.) PROMETNI ODJEL,
- 9.) ZDRAVSTVENI ODJEL,

¹⁴ HAP, Obl. NOO za Istru, T-1000/II. Original pisan strojem; 8 listova, 8 str. U prilogu su organizacijske tablice za rujna 1944. godine. Laminirano.

¹⁵ Vjerojatno se radi o grešci prilikom prepisivanja izvještaja jer među kandidatima za sastav Okružnog NOO za Poreč, prihvaćenim na sjednici Oblasnog NOO za Istru krajem rujna 1944. godine, nalazimo Nadu Raner, a ona se u ovom izvještaju nalazi u popisu osoba koje nisu prisustvovala sastanku. Međutim, ne može se isključiti mogućnost da je sastanku prisustvovala i neka druga Nada jer ako se usporedi popis članova s prijedlozima zaduženja prihvaćenim na spomenutoj sjednici Oblasnog NOO (Ivko Velić, tajnik; Anton Prodan, upravni odio; Kuzma Kučan, prehrana; Jakov Cerovac, predsjednik; Josip Šestan, prosvjetni odio; Edo Nemarnik, gospodarski odio; Danilo Krbavčić, prometni odio; Nada Raner, socijalni odio; Feruccio Poiani, zdravstveni odio; Viktor Baćac, sudski odio) sa sastavom tog odbora, koji nalazimo u ovom zapisniku, uočiti ćemo znatne izmjene. Ipak treba naglasiti da se u svim sačuvanim zapisnicima spominje kao član odbora isključivo Nada Raner.

¹⁶ Anton Rašpor odlukom Oblasnog NOO nije bio predviđen za člana ni jednog okružnog NOO-a. Uskoro nakon konstituirajućeg sastanka Okružnog NOO-a za Poreč imenovan je za predsjednika Okružnog NOO-a Rijeka, pa već 18. i 19. listopada 1944. godine predsjedava sjednici tog Odbora.

- 10.) ČITANJE DIREKTIVA I PISAMA VIŠIH I NIŽIH NOO-a,
- 11.) ZAKLJUČCI I RASPODJELA RADA,
- 12.) KRITIKA I SAMOKRITIKA,
- 13.) RAZNO.

1.) **Politička situacija na Okrugu.** Kako već dugo vremena nema naših jačih snaga kod nas narod se počeo strašiti i zato jer neprijatelj slobodno pljačka po selima bez da mu osvetnička puška naših boraca odgovori. Poslije dolaska Crvene armije u Jugoslaviju narod nema više straha da će se saveznici iskrcati u Istri nego neprestano govori o njoj i interesira se gdje se nalazi i o njezinom napredovanju. Sam Talijanski narod obalskog pojasa ne očekuje više spas od zapadnih saveznika i to poslije bombardiranja i mitraljiranja obalskih gradova. Više Talijana koji nijesu upoznati sa ciljevima NOB-e preselili su se u sjevernu Italiju, među ovima preselio se veći broj kompromitiranih. Porečku gospodu je uhvatio strah i kuka da su Njemci povukli sve snage iz grada, i izgleda, da su im bili obećali da će ih braniti od partizana. Nekoliko oficira i podoficira talijanskih na obali organiziraju se kako bi oni preuzeli vlast i donekle imaju utjecaja nad narodom Poreča. Bogatiji Porečani i svećenstvo kleveću još uvijek našu borbu kao komunističku. Talijansko svećenstvo je povezano s reakcijom dok ono hrvatsko koje je s nama je neaktivno i neiskreno. Sporazum Tita sa Šubašićem malo je prodro u mase jer narod nije upoznat sa starom Jugoslavijom. I tako isto narod nije upoznat sa II. zasjedanjem AVNOJ-a niti sa odlukama III. zasjedanja ZAVNOH-a, osobito Talijani, koji još danas kada vide partizane boje se reći da su Talijani. Njemci stalno upadaju u sela po čitavom Okrugu zbog gladi i krađe. Bombardiranja gradova su digla moral narodu iz sela jer u tome vidi kaznu koju su si fašisti i svi oni koji surađuju s njima zaslužili. Isto tako narod gleda dobro na odvažanje fašista iz naše zemlje u sjevernu Italiju. Oni fašisti koji su ostali u garnizonima kada su vidjeli da su Njemci povukli većinu svojih snaga iz Istre počeli su se bojati i straše se da će ih pustiti na milost i nemilost partizana. Njemci još uvijek govore protiv fašista i kleveću ih kao izdajnike. Mobilizacija je zaostala na Okrugu i to najviše zbog prijašnjeg dezerterstva. Dezerteri za opravdati svoj akt šire razne vijesti o Gorskom Kotaru i o našoj vojsci, najopasniji su oni dezerteri kod Kotareva Umaga i Buja jer govore da i ako ih se strelja da neće više u naše redove, dočim na Kotarevima Poreču i Tinjanu se znaju umjetno oboliti. Svugdje se čuje parola o novom oružju Njemačke ali narod ne nasjeda tim vjestima. Isto tako se širi parola da će saveznici likvidirati naše rukovodioce.

Kotar Poreč: situacija na Kotaru se vidljivo poboljšava i svugdje narod simpatizira za NOO-e. Opazilo se je da nekoji krajevi koji su bili smatrani kao najslabiji da obećavaju mnogo za pokret i to općine Višnjan, Nova Vas i Kaštelir premda još nemaju općinskog NOO-a.¹⁷ Narod gradova Poreč i Vrsara simpatizira za nas premda je reakcija jaka. Poslije neprestanog bombardiranja Poreča reakcija nije aktivna kao prije jer se je narod počeo seliti iz grada. Svi oni koji izlaze iz Poreča imaju strah da će ih partizani poubijati i zato traže svaku vezu sa partizanima i spremni su da surađuju, i to radnici i inteligencija. Moral kod ovog naroda je slab. Svugdje narod traži štampu

¹⁷ Misli se na reorganizirane općinske NOO-e.

koja slabo ili uopće ne stiže. Još uvijek ima zapreke kod mobilizacije jer se narod boji ići preko Učke. Oni koji su bili pobjegli u Poreč ispred mobilizacije vraćaju se svojim kućama za ne izgubiti glavu prije u gradu nego li na selu. Svakuda narod pomaže dobro našu borbu i interesira se za našu vojsku gdje se nalazi. Nacionalna svijest kod naroda je na dobrom stepenu. Ovih zadnjih dana neprijatelj straši seljake da moraju voziti u amase¹⁸ sav višak žita sa kojim raspolažu.

Kotar Tinjan: Premda je neprijatelj uvijek aktivan situacija se poboljšava i narod se je prilično povezao i učvrstio. Po pojedinim krajevima opaža se igru reakcije koja kuša na svaki način kako bi uvukla što više svojih elemenata u naše redove. Ovi elementi se pokazuju svugdje aktivni i dobri da bi iz nižeg NOO-a pošli na višega tako da [bi] mogli imati širi pregled organizacije. Još ima onih koji ubacuju parole da u slučaju iskrcavanja saveznici će uspostaviti svoju vlast i razoružati našu vojsku i govore da bi tako naša borba bila uzaludna. Dogodilo se je da je jedan bivši pretsjednik općinskog NOO-a poslao dva sina u domobrane i tako nagovara i druge veleći da jedino u domobranima će spasiti glavu. Narod gleda slabo na pojedine svećenike koji često putuju za gradove i to svećenika iz Sv. LOVREČA, Baderne i Ritošovog Briga. Ovaj zadnji svećenik (Don Ciri) je išao biskupu i rekao mu da on će otići iz ovog sela jer da su svi partizani u selu. Biskup mu je na to odgovorio da kada bi na to gledao da bi morao povući sve svećenike iz Istre. Opaža se da pojedinci lutaju po Kotaru tražeći tajno neke potpise. Svugdje je omladina aktivna a tako isto i žene i dosta potpomažu naše NOO-e. Sami gradovi počeli su organizirati se tako da imaju sada i svoj mjesni NOO. U okolici Kringe dok je neprijateljska vojska krstarila po selima i nemoguć je bio naš rad narod je dosta oslabio i zato jer neki reacioneri su ubacivali razne parole i uspjeli su da pokolebaju mnogo naroda. Ove zadnje vrijeme ubacila se je parola da ako se saveznici iskrcaju u Istri da će i ostati kao i Talijani 1918 god.

Kotar Pazin: Na ovom Kotaru situacija je uvijek ista jer neprijatelj ne ostavlja nikada na miru narod i stalno krstari. Jaka špijunaža nam mnogo koči rad koji inače bi se razvijao sa boljim tempom. Mnogo naroda još nije upoznato sa ciljevima naše borbe i gleda oportunistički na naš pokret. Na pr: u selu Bermu pomažu našu borbu svi i špijuni i reacioneri. Svugdje se šire vijesti da ako slučajno saveznici se iskrcaju da će pobijati narodne rukovodioce. Teško je izlaziti iz samog grada onim koji podržavaju veze sa nama jer neprijatelj vodi kontrolu nad njima. Sami Pazinci su počeli prilično pomagati borbu i interesirati za partizane dok gledaju Njemce i fašiste kako vragove.

Kotar Motovun: Ovih zadnjih dana neprijatelj je učinio čišćenje po čitavom Kotaru i narod je zato bježao svugdje bezglave. Plaši se najviše špijuna. Svugdje se buni radi mlina govoreći da nije pravilno da nema kruha kada ima punu kuću žita i kada dođu Njemci da bi ga mogli odnijeti. Ima još pojedinaca koji ubacuju parole u narod kojega se lako pokoleba. Počelo je surađivati i pomagati i selo Brkač i sav narod simpatizira za NOB. Tako isto počelo se raditi sa Motovunom i njegovom najbližom okolicom, gdje je narod

---

¹⁸ Obvezni otkup žitarica (*ammasso obbligatorio dei cereali*).

počeo dobro simpatizirati za nas premda nije upoznat sa našom borбом. Pojedinim krajevima počelo je biti dosadno da oni sami podnašaju najveći teret borbe, i to zato jer se više traži od naroda nego mu se politički dalo.

Kotar Buzet: Još uvijek ima pojedinih krajeva koji gledaju slabo na našu borbu (jedan dio Štrpeda i općine Huma) zbog rovarenja neprijateljskih elemenata. Neprijatelj je naoružao neke iz Huma koji su bili pobjegli od nas i ovi prijete omladini da nesmije držati stražu niti se organizirati. Narod se boji tih razbojnika. Kod Štrpeda bjela garda je bila stvorila svoju mrežu i zadržala sto (100) sposobnih za oružje kod kuće, koji su bili spremni da u datom momentu uzmu oružje u ruke protiv nas. Trebali su najprije postreljati naše rukovodioce. Dvojica su streljani, koji izgleda da su bili povezani sa fašistima iz Buzeta i sa popom iz Crnice jer su se jedni i drugi interesirali za njih. Seljaci gledaju slabo na sam grad Buzet i ako ima građana koji aktivno sarađuju u našem pokretu.

Kotar Buje: Na ovom Kotaru narod je počeo prilično surađivati u NOP-u premda ima veliki broj oportunističkih Talijana. Talijani Buja i Grožnjana aktivno su počeli surađivati dok oni Oprtlja i Završja neće nikako da priznaju naš pokret. U samom gradu Buje Talijani su počeli biti aktivni iako u ovom gradu ima mnogo reakcionara među njima je i odvjetnik Antonini koji straši Talijane i Hrvate da nesmiju pomagati partizane niti ih slušati. Narod mrzi ovakove razbojnike i zbog njihove prošlosti tako da ovakovi imaju malo upliva na mase dok drugi koji tajno i planski rade štete više našem pokretu. Među ovima je svećenik iz Šterne, Don Anton Orzan, koji tvrdi da je Istra talijanska i da će on to dokazati sa dokumentima. Što se tiče nacionalne svijesti do sada se je malo osjećala kod naroda dočim sada se počela probuđivati i u starcima i omladini koja je bila u nekim krajevima potpuno odnarođena od fašizma. Starci govore da neka dođe još jedanput u našu zemlju »Slavija« pa da su zadovoljni umrijeti. Najslabiji dio Kotara je općina Oprtlja i narod se teško uvjerava da se organizira i potrebu organizacije. Kotar Kupar¹⁹ je prenesao svoj centar na teritorij Kotara Buje i Slovenci postupaju grubo sa narodom tako da nam koče rad. Narod nije nikako zadovoljan tih centara na našem teritoriju. Na ovom teritoriju se nalazi talijanski slovenski bataljon »Alma Vivoda«, koji ne poduzima nikakove akcije nego izbjegava neprijatelja. Izgleda da je ovaj bataljon pod utjecajem reakcije a koji bi još mogao da igra veliku ulogu. Komesar bataljona je iz Umaga i zato se bataljon uvijek zadržava u zaleđu tog grada i to Kotar Umag i Buje. Mobilizacija je svugdje prestala zbog prijašnjih dezerterstva a koji se dezerteri kriju i ispred partizana i ispred fašista. Neprijatelj dosta krstari i to osobito u okolici Oprtlja gdje fašisti krađu po selima i straše narod. U zadnje vrijeme počeli su krstari i fašisti iz Buja. Fašistima prilikom odlaska Njemaca pao je moral i počeli su studirati kako bi si spasili glave. Jednog dana pet fašista uhvatili su jednog našeg kurira kod Buja i pustili ga veleći mu: »Sada spašavamo mi tebi glavu a sutra ćeš ti nama.«

Kotar Umag: Situacija Kotara nije sasvim jasna zbog slabosti organizacije. Uglavnom narod simpatizira za naš pokret iako se neda mobilizirati. Dao bi sve od sebe za partizane samo da se ga ostavi kod kuće. Situacija

---

¹⁹ Kopar.

mora biti slična situaciji Kotara Poreča pred nekoliko mjeseci, razlika je da su Porečani imali nacionalne svijesti dok Umazanima treba istu još probuditi. Centrovi reakcije su Umag i Nova Vas. Reakcija je iskoristila govor Sforce²⁰ u svoje svrhe govoreći da njih Talijane prodaje Jugoslaviji. Omladina je najaktivnija i pokazala se je dobra ali treba još pomoći ovom Kotaru prije nego se bude počelo masovno raditi. Svakako se učinilo dobar korak kad se u pojedinim krajevima može doći seljacima u kuću i po danu. Neprijateljska vojska krstari po čitavom Kotaru tako da čovjek se ne može nigdje osjećati malo siguran. Narod gradova gleda dvolično na borbu i ne shvaća je kako bi trebalo iako se prodrlo u ove gradove sa našom organizacijom. Narod ima želju da nauči i da se upozna sa našim pokretom i zato traži mitinge kojih se je već nekoliko održalo. Traži našu štampu i veselo slušaju našu pjesmu. Bogatiji seljaci boje se komunizma misleći da će im se oduzeti zemlja.

2. Organizaciono stanje. Okružni NOO ima 14 članova i dužnosti su ovako raspoređene: Cerovac Jakov, pretsjednik, Velić Ivko, tajnik, Danilo Krbavčić, pretsjednik suda, Gortan Živko, član suda, Kuzma Kućan, odio za prehranu, Edo Nemarnik, narodno gospodarstvo, Nada Raner, financije, Prodan Ante, obnova zemlje i tehnički radovi, Baćac Viktor, pomoćnik kod tehničkih radova, Šestan Josip, prosvjeta, Antica Draščić, socijalni, Feruccio,²¹ prometni, Kociančić Lenjin, zdravstvo i Lazarić Ratko, upravni.

Sam NOO će moći pristupiti rješavanju zadataka premda u njemu ima drugova koji su mlađi u NOO-u jer kako se vidi svi imaju volje da rade ali treba pomoći NOO-u sa stručnim referentima kojih se sve više osjeća potreba jer pročelnici odjela su svi vezani za Kotareve i tako nemogu da posvete pažnju radu i da se u njemu užive. Svi članovi NOO-a moraju za sada posvetiti svoju najveću pažnju kotarskim NOO-ima koji su mlađi tako da bi se moglo osamostaliti ih. Dalo se je nešto pomoći pročelnicima sa nekoliko drugova ali za sada ovi drugovi će teško pokrenuti rad odjela jer će ih biti teško pokupiti i trebati će nešto vremena prije nego se budu saživili sa svojim radom. Najslabije za pronaći ove drugove i rasporediti ih po raznim odjelima bilo je zato jer se nijesmo još upoznali sa ljudima i zato jer su drugovi koji su otišli na druge Okruge sami poznali te ljude. Zbog nepoznavanja ljudi i njihovih sposobnosti ostalo je više otsjeka u narodnom gospodarstvu bez referenta. Sami Kotarski NOO-i su slabi i niti jedan nije još u stanju da bi mogao sam da radi na svom području. Svi kotarski NOO-i su još brojčano slabi. Članovi Kotarskih NOO-a ne shvaćaju ozbiljno njihovu dužnost i opaža se mnogo oportunitizma. Svi se naši NOO-i slabo kulturno izdižu tako da više puta neznaju kako bi došli od naroda i s njime se saživili. Ima još Kotarskih NOO-a koji neznaju niti održati sastanak tako da ako ne dođe na njihov sastanak jedan član višeg foruma kadri su čekati više dana na okupu kao što se je to dogodilo na Kotaru Motovun gdje su članovi očekivali pet dana bez da ništa koriste organizaciji.

---

²⁰ Carlo Sforza (1872—1952), talijanski diplomat, političar i historičar.

²¹ Feruccio Poiani, član Kotarskog komiteta KPH Buje, Talijan, radnik iz Grožnjana. U KPH primljen 23. srpnja 1944. godine. Na sjednici Oblasnog NOO-a za Istru 28. i 29. listopada 1944. godine bio je predviđen za potpredsjednika Okružnog NOO-a Poreč, međutim, iz zapisnika Okružnog NOO-a za Poreč od 26. studenog 1944. (vidi dok. br. 3) vidi se da je i dalje bio zadužen za rad prometnog odjela.

Kotarski NOO Poreč je novoformiran ali ima članove koji imaju veliku volju da rade i imaju uslova da se razvijaju i da pokrenu rad. Treba ga proširiti i pomoći tako da u najkraće vrijeme mogao bi prići svršavanju svojih zadataka.

Kotarski NOO Tinjan je za sada najbolji ali nije još osamostaljen jer sa radom nije mu se davalo političku pomoć. Ovaj NOO je počeo biti dobro aktivan ali drugovi još nisu toliko čvrsti da mogu rukovoditi sa svojim odjelom i pokrenuti rada.

Kotarski NOO Pazin je još uvijek slab iako mu se je pružila velika pomoć i to zato jer mi nismo se saživili sa narodom ovoga Kotara i mogli da pronađemo drugove koji bi mogli da pokrenu rad. Dogodilo nam se i to da se je pojedine drugove prenatrpalo sa radom pa nisu mogli da svršavaju niti jedne niti druge zadatke jer se nisu znali snaći da svladaju ove poteškoće.

Ovi drugovi osim toga nisu nikako mogli da se izdignu politički jer nikada nisu imali vremena da pročitaju niti²² vijesti i tako su morali zaostati. Treba proširiti ovaj NOO sa kooptiranjem novih snaga koje treba da pomlade i dadu poleta NOO-u.

Kotarski NOO Motovun je vrlo slab i uzak. U njemu ima drugova koji nebi mogli da odgovaraju niti za općinski NOO dok onih koji se razlikuju je malo i sami nemogu da pokrenu rad. Sa ovim NOO-om treba započeti iznova, pojačati ga i pomoći mu samo tako će se moći pokrenuti sa radom i organizacijom. Greška je bila na ovom Kotaru i ova da se nije imalo povjerenja u omladinu, i drugovi koji su bili u NOO-u mislili su da trebaju umrijeti u NOO-u kao na pr. Masimo Sinčić, bivši predsjednik koji je kočio rad a sada kada se ga je izbacilo izgleda da vrši špijunažu sa čitavom obitelji kao za osvetu. Sa takvim drugovima sigurno da Kotar nemože biti dobar iako ima uslova. Sa ovakvim NOO-om nikako se ne može pokrenuti rad po odjelima koji na ovom Kotaru bi trebali već funkcionirati. Vrlo je potreban jedan tajnik kojega će se poslati iz drugog Kotara jer je nemoguće za sada pronaći ga na Kotaru Motovun.

Kotarski NOO Buzet ima dobrih drugova ali su nepokretni i ne shvaćaju dužnost sa odgovornošću. Trebati će dati poleta ovom NOO-u i potstreka. Samo tako rad će moći da pokrene jer izgleda da se je zaspalo. Drugovi bi mogli dati više od sebe ali je još onih koji gledaju oportunistički na stvar. I na ovom Kotaru politika spasavanja glave je došla do izražaja tako da drugove koje su trebali uputiti na kurs kod ZAVNOH-a sudsko-upravni su ih zadržali kod kuće jer da je navodno teško bilo probiti se kroz Kras.

Kotarski NOO Buje nije još dobro niti formiran. Ima u sebi dosta oportunizma kojega, ako se hoće nešto učiniti, treba svladati. Jasno da su još drugovi mladi i treba im mnogo pomoći, a najprije ih politički izdignuti jer se ne znaju još snalaziti s nižim NOO-ima i tako isto sa narodom. U samom NOO-u ima još onih koji gledaju na svoje lične interese tako da prodaju žito ili drugo preko narodnih cijena. NOO ima široko polje rada a najviše treba da za sada osvjesti narod politički i okupi oko sebe.

---

²² Riječ »niti« dopisana je tintom.

Kotarski NOO Umag je najmlađi i najslabiji jer je tek formiran.²³ Još se malo poznaju drugovi niti se nezna koliko bi mogli da se razviju. U NOO-u ima najveći dio oportunistički i zato trebat će mnogo rada u samom NOO-u dok se malo drugovi ne učvrste prije nego se bude počelo dobro raditi sa nižim NOO-ima. Poteškoća u radu će biti najveća što se tiče jezika jer na čitavom Kotaru većina naroda je odnarođena i govori talijanski jezik, i sam Okružni NOO neće biti u stanju da bude mogao da pomogne kako na drugim Kotarevima iako će biti to njegov prvi zadatak.

Na trim Kotarevima tj. Poreč, Tinjan i Pazin se je dobro pročistilo NOO-e i uvlačilo žene i omladinu u NOO-e dok na ostalim Kotarevima trebat će se pozabavit tim pitanjem. Ima još mnogo krajeva koji nijesu čvrsto obuhvaćeni našom organizacijom i to gradovi sa okolicom. Sami seoski odbornici niti općinski se nijesu još saživili sa selom zbog njihove neodlučnosti i neznanja. Počeli su se održavati skupovi samo na Kotaru Pazin dok na ostalim Kotarevima se nije shvatilo ozbiljno ovu formu organizacije, i zato odbornici nemaju autoriteta kod naroda i podnašaju sav teret rada u selu i postali su kuriri, ekonomski, stražari itd. Općinska savjetovanja se malo održavaju i zato rad pomalo napreduje. Kočnica u radu NOO-a je i familjarnost koja postoji u nižim NOO-ima.

3.) **Sudsko-upravni odjel.** Narodni sud Okružnog NOO-a Pazin presudio je na Kotaru Labinu Vončinu Vinka, bivšeg člana Kotarskog NOO-a Pazin, na 3 (tri) mjeseca, uvjetno na jednu godinu i Ljubičić Ivana, bivšeg člana Ok. NOO-a Pazin, na tri (3) mjeseca prisilnog rada i 2.000 Lira, za naknadu štete. Prvi je bio suđen zbog njegovog slabog postupka sa narodom dok je drugi suđen za krađu. Narod u prvom slučaju bio je vrlo zadovoljan i također i krivac dok u drugom slučaju narod je bio više indiferentan a krivac nije bio zadovoljan već je uložio žalbu na Oblasni narodni sud.

Narodni sud Okruga Buzet je također proradio u dvim slučajevima: na Kotaru Motovun sa suđenjem Paladin Emilija iz Čabranije na 200.— Lira globe zbog nemarnosti pri čuvanju narodne imovine i Gržinić Petra iz Mesarići zbog krađe, ali nije mogao doći do riješenja i zato se vodi i dalje istraga.

Upravni odjel radi na popisivanju pučanstva po čitavom Okrugu ali se nije još niti na jednom Kotaru uspjelo imati točne podatke.

Mobilizacija je zaostala i na Okrugu ima oko 3.200. mobiliziranih (Poreč — 500, Tinjan — 822, Pazin — 596, Motovun — 400, Buzet — 400, Buje i Umaga — 500).²⁴ Dezertstvo je dosta jako osobito na Kotarevima Buja i Umaga. Promjena u broju mobiliziranih na Kotaru Pazin je nastala zato jer među mobiliziranimi su se popisivali svi odbornici kao i na Kotaru Labin. Nastoi se da svi NOO-i imaju svoju Narodnu Stražu ali to se je uspjelo donekle kod Kotarskih NOO-a i kod nekih općinskih dok se zaostalo na seoskim. Straža se održava samo na pojedinim krajevima Kotara Pazin i Tinjan dok na drugim Kotarevima nije se shvatila važnost seoske straže. Uspjelo se je

---

²³ Radi se o reorganizaciji Kotarskog NOO-a Umag. Kada je konstituiran Kotarski NOO Umag, teško je sa sigurnošću tvrditi, međutim, pouzdano se može kazati da je odbor djelovao već u svibnju 1944. godine. Početkom travnja 1944. odlukom Okružnog NOO-a za Buzet područje tadašnjeg kotara Buje podijeljeno je u dva dijela — kotar Buje i kotar Umag.

²⁴ Usporedi s podacima o broju mobiliziranih koji se nalaze u dok. br. 2.

prilično sa blokadom gradova ali još uvijek mnogo naroda putuje u neprijateljska uporišta bez propusnice. U tom pogledu najslabije je stanje na Kotarevima Buje i Umag.

4.) **Propagandni odjel.** Po ovom odjelu nije se dalo nikakvog izvještaja jer je isti potpao pod kontrolu JNOF-a.

5.) **Prosvjetni odjel.** Prosvjetni odjel Okružnog NOO-a je formiran od 3 člana. Malo se je radilo na Okrugu po prosvjeti zbog stalnih upada u sela od strane neprijatelja i zbog pomanjkanja stručnog osoblja koje bi trebalo da pokrene ovaj rad. Samo dva kotarska NOO-a imaju referenta od kojih jedan nije stručno lice. Na Okrugu rade samo 4 škole i to sve na općini Sv. Katarine (Kotar Pazin). Poslalo se je nekoliko drugarica na učiteljski kurs sa kojima će se otvoriti nove škole na Okrugu jer postoji mogućnost. Prosvjetni odjeli svugdje postoje samo na papiru jer im se nije dalo još konkretne zadatke niti im se je pružila pomoć kako bi mogli da se upoznaju i sažive sa svojim radom.²⁵

6.) **Gospodarski odjel.** Ovaj odjel razgranao se je na pet odjela tj: odjel prehrane, narodnog gospodarstva, financije, obnova zemlje i tehnički radovi.

Po ovim odjelima nije se dalo nikakvog izvještaja nego se je pronašlo drugove koji će sačinjavati odjele.

Pod toč, 7, 8 i 9 tj. po socijalnom, prometnom i zdravstvenom odjelu nije se dalo izvještaja nego se je pretresao rad u bivšim Okruzima i pronašlo osoblje sa kojim će se raditi po tim odjelima.

10.) **Čitanje direktiva i pisama viših i nižih NOO-a.** Čitali smo samo direktive tajništva dok će se ostale razraditi po odjelima.

11.) **Raspodjela rada.** Drugovi Prodan i Lenjin — Kotar Poreč, Gortan Živko — Kotar Tinjan, tajnik i pretsjednik — Kotar Pazin, Kuzma i Edo — Kotar Motovun, Antica — Kotar Buzet, Ratko — Buje, Danilo — Umag. Ferucio — Umag i Buje, Šestan — po Okrugu, jer kao pretsjednik JNOF-a ne može biti vezan za jedan Kotar, Baćac Viktor — Umag i Buje.

---

²⁵ O radu Prosvjetnog odjela Okružnog NOO-a za Poreč opširnije vidi u: D. Vlahov, *Dokumenti za povijest partizanskog školstva u Istri*, dok. br. 66, 77 i 80. Vjesnik HARIP br. XXV, Pazin — Rijeka 1982.

²⁶ Trviž. Komandir VPS 34 (Trviž) u drugoj polovini listopada 1944. bio je Viktor (Josipa) Buršić iz zaseoka Čubranići — Sv. Katarina (IHRPH — KP — 289/398).

Danilo Ribarić u djelu: *Borbena put 43. istarske divizije*, Zagreb 1960. na str. 118/119 daje pregled vojno-pozadinskih stanica i kurirskih veza u Istri uspostavljenih do srpnja 1944. godine. Pod oznakom »0,34« navodi VPS Cres. Očito je da se ovdje ne radi o toj stanici.

Dr. Fran Jurišević u djelu: *S poštom kroz prošlost Istre i Slovenskog primorja*, Kopar 1981. u potpunosti preuzima pregled vojno-pozadinskih stanica koji nalazimo kod Danila Ribarića. Međutim, analizirajući putovanje pošte istarskim partizanskim punktovima, navodi primjer pisma Okružnog komiteta KPH za Pazin adresiranog Kotarskom komitetu KPH za Tinjan koje je na svom putu prolazilo kroz VPS broj 5, VPS broj 34 i VPS broj 35, ne mogavši utvrditi »zašto su na koverti žigovi stanica broj 34 i 35«.

Početkom srpnja 1944. godine odlukom Operativnog štaba za Istru formirano je više novih vojno-pozadinskih stanica. Među ostalima, na području tadašnjeg

13.) **Razno**, Sastanak Okružnog NOO-a biti će 7. XI. ov. god. na stanici 34.²⁶

Smrt fašizmu — sloboda narodu.

M. P.²⁷

Tajnik
Velić Ivko²⁸

---

pazinskog područja formirane su i VPS 34 (Trviž) i VPS 35 (Sv. Lovreč Porečki). Ako se usporede podaci iz izvještaja Operativnog štaba za Istru od 7. srpnja 1944. adresiranog Štabu 11. korpusa NOVJ o organizaciji i radu vojno-pozadinskih ustanova (*Zbornik dokumenata i podataka o Narodnooslobodilačkom ratu jugoslavenskih naroda*, Tom V, knj. 34. Vojnoistorijski institut Beograd 1966) s pregledom VPS koji nalazimo kod D. Ribarića, uočiti ćemo veće razlike ne samo u nazivima i oznakama pojedinih VPS već i u vremenu njihova formiranja, međutim to nije predmet ovoga priloga.

²⁷ Pečat okrugla oblika sa zvijezdom petokrakom u sredini i natpisom uz rub pečata »NARODNI OSLOBODILAČKI ODBOR Poreč«. Riječ »Poreč« dopisana je tintom iznad riječi »BUZET«.

²⁸ Potpis tintom.

[2]

O k r u ž n i
Narodno Oslobođilački Odbor
P o r e č

Odjel Unutarnje Uprave³⁷

Broj: 1
Dne, 19. XI 1944

Drugarskom

**Oblasnom N.O.O.-u
Odjelu Unutarnje Uprave
za Istru**

IZVJEŠTAJ

Dne 16/XI/44 održao se je I sastanak upravnog odjela našeg NOO-a na kojemu su prisustvovali: Pročelnik Lazarić Ratko, referent Načinović Bogdan, Paoletić Anton i Ivančić Josip. Sastanak se je održao sa slijedećim dnevnim redom:

1. Politička situacija
2. Organizaciono stanje
3. Mobilizacija, dezerteri i narodne straže
4. Popis pučanstva i sumljivih lica
5. Dozvole trgovine itd.
6. Raspodjela rada i terena
7. Kritika i samokritika
8. Razno

1. **Politička situacija:** Na Okrugu uglavnom situacija je svugdje loša zbog svakodnevnog krstarenja bande po svim kotarevima i rad se ne može odvijati kako treba jer je čitav narod prestrašen iako ga neprijatelj ne dira nego traži rukovodioce. Reakcija je digla svugdje svoj glas i širi razne vijesti o našoj vojsci, pokretu i o svojim rastrelamentima, na koje narod lako nasjeda, osobito ondje gdje se je do sada najslabije radilo sa narodom, specijalno na Motovunu i Buzetu. Na ostalim kotarevima opaža se poboljšanje naroda i naših NOO-a. Sami gradovi su počeli dobro simpatizirati i nešto surađivati kao i pomagati pokret. Najslabiji gradovi na okrugu su još uvijek Pazin, Buzet i Motovun, gdje domaći izdajice i krvnici kontroliraju sa njihovim terorom sav narod. Talijanska manjina na kotarevima Umagu i Bujama počela je dobro prihvaćati pokret i učestvovati u njemu iako još uvijek postoji mnogo oportunitizma. Došla je do izražaja politika »čuvanja glave« kod naših NOO-a i ostalih organizacija, tako da u najtežim momentima narod je ostao obezglavljen i prepušten sam sebi. Sam narod prezire ovu politiku i počeo se je protiv toga buniti, a osobito protiv članova viših foruma, koji se nijesu pokazali na visini situacije nego su ostali na repu naroda.

---

³⁷ HAP, Obl. NOO za Istru, 1944. XI. 19. Original pisan strojem, 2 lista, 2 stranice. Laminirano.

2. Organizaciono stanje: Do sada na okrugu Poreč nije se bilo ništa poduzelo po planskom radu uprave i tako sve one podatke koje se ima kod odjela dobilo se je od bivših odjela uprave Buzeta i Pazina. Ovaj mjesec dana kotarski odjeli uprave bili su prepušteni sami sebi i nije im se pružilo nikakove pomoći i to zato jer bivši članovi Buzeta i Pazina su zaduženi na drugim okruzima i mi smo bili primorani pronaći nove ljude sa kojima se mora iznova početi raditi. Sam Okružni odjel unutarne uprave ima 4 člana sa pročelnikom i izgleda da će svi drugovi odgovarati po tom pitanju i u najkraće vrijeme savladati zaostali rad.

Formirani su novi kotarski odjeli na Tinjanu, Pazinu, Motovunu i Buzetu, dok na ostalim kotarevima do sada radi po pitanju uprave čitav NOO. Tamo gdje su odjeli do sada formirani nisu radili planski već su tu i tamo služili za prikupljanje podataka. Nije im se posvećivalo nikakove pažnje kako bi se oni izdizali politički i kako bi se oni upoznali toliko sa radom uprave da bi mogli u slučaju i rukovoditi sa odjelom.

Nema se još nigdje točnih podataka o organizaciji uprave jer nije se po tome niti radilo ali će se nastojati da se svi podaci budu prikupili u najkraće vrijeme.

3. Mobilizacija: Na okrugu je mobilizacija prilično uspjela osim Umaga, ali i na ovom kotaru počela je u zadnje vrijeme nešto uspijevati. Oni koji su kod kuće teško da mogu mobilizirati zbog straha da budu prebačeni preko Učke, ali ipak svagdje pomalo uspijeva mobilizirati.

Broj mobiliziranih u kotaru	Poreč:	500
” ”	Tinjan:	867
” ”	Pazin:	885
” ”	Motovun:	426
” ”	Buzet:	400
” ”	Buje:	380
” ”	Umag:	100
	Ukupno:	3.558

Ima prilično dezertera, koji šire razne vijesti o našoj vojsci za opravdati svoj akt. Dezerterstvo se je najviše pojavilo na kotarevima Buje i Umagu, dok je na ostalim kotarevima u manjoj mjeri. Ima još onih, koji misle, da kada bude svršio rat, da će imati ista prava i oni koji se danas bore kao i oni koji se sakrivaju i to je glavni uzrok zašto se zadržavaju kod kuće. Toliko je ta parola učinila, da su nekoji dezerteri na kotaru Tinjan otišli raditi na bauxit da će tamo sačuvati svoje glave a da sutra će imati sva prava i da neće morati pred nikim odgovarati za počinjeno djelo. Ukupno na okrugu ima oko 350 dezertera, ali mislimo da sa osnivanjem borbenih grupa kod kotareva će se uspjati da se bude smanjio ovaj broj dezertera.

Narodne straže su se uglavnom formirale kod svih kotareva, ali još se nije shvatilo važnost njezinih funkcija. Svakako poslije osnivanja narodnih straža po selima, stražari su počeli nešto funkcionirati i ako se ne pazi na kretanje sumnjivih lica pazi se barem na kretanje neprijateljske vojske. Komandiri straža su još neupućeni i ne osjećaju odgovornost kako bi trebali. Pred mjesec dana bilo se počelo dobro organizirati narodne straže, ali kada

se je počelo najbolje, komandant područja sastao se je sa zapovjednikom narodne straže i rekao mu da će se sve narodne straže mobilizirati pri području i da prestaje njihova funkcija. Zato se je bilo prestalo raditi po tom pitanju za 15 dana. Narodne straže su svagdje formirane osim kotara Umaga po selima i na trim općinama kotara Poreča. One su još vrlo slabe i nijesu u stanju da spriječe narodu da ide u gradove, koji teško shvaća njihovu blokadu i to zato jer i naši odbornici nisu na visini situacije. Ali i po tom pitanju se je prilično postiglo na kotarevima Poreč, Tinjanu, Pazinu i Motovunu.

4. **Popis pučanstva:** Pokupilo se je brojčane podatke na kotarevima Poreč, Tinjan i Pazin, dok na kotaru Buzet popisalo se je pučanstvo po imenima a tako isto i na kotaru Pazin, osim općine Novaki, a na kotaru Tinjan po čitavom kotaru osim gradova Vižinade i Sv. Lovreča.

Kod popisa sumnjivih lica nije se još ništa poduzelo.

5. **Dozvole trgovine itd.:** Po ovom pitanju nije se još ništa poduzelo.

6. **Raspodjela rada i terena:** Referent Boris³⁸ — mobilizacija dezertera, narodne straže i borbene grupe; Ivančić — popis pučanstva i odbora; Paolčić — popis sumnjivih lica i dozvole.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

M. P.³⁹

Pročelnik:
Lazarić Ratko⁴⁰

[3]

O k r u ž n i
Narodno Oslobođilački Odbor
P o r e č⁴¹

Tajništvo

Broj: 135

Dne, 26. XI. 1944.

O b l a s n i N. O. O.
(Tajništvo)

za ISTRU

IZVJEŠTAJ

Dne 20. i 21. XI 1944. održao se je sa zakašnjenjem od dvanaest dana sastanak našeg NOO-a na kojemu su prisustvovali: tajnik, Velić Ivko, članovi:

³⁸ Načinović Bogdan.
narodne straže i borbene grupe; Ivančić — popis pučanstva i odbora; Paole-

³⁹ Pečat okrugla oblika sa zvijezdom petokrakom u sredini i natpisom uz rub pečata: »OKRUŽNI NARODNI OSLOBODILACKI ODBOR Poreč«. Riječ »Poreč« dopisana je tintom iznad riječi »BUZET«.

⁴⁰ Potpis tintom.

⁴¹ HAP, Oblasni NOO za Istru, T-404/45. Original pisan strojem; 10 listova, 10 stranica. U prilogu se nalaze organizacijske tablice za mjesec listopad 1944.

Lazarić Ratko, Šestan Josip, Kocijančić Lenjin, Nemarnik Edo, Prodan Ante, Baćac Viktor, Draščić Antica i Gortan Živko. Drug predsjednik, Cerovac Jakov i drugovi: Krbavčić Danilo i Ferucio, zbog bolesti nijesu prisustvovali sastanku. Drugarica Nada Raner nije se još javila na naš Okrug, dok o drugu Kuzmi Kućanu⁴² ne znamo ništa od 4. XI ov. god. prilikom neprijateljskog čišćenja na stanici 5.⁴³

Sastanak se je održao sa slijedećim dnevnim redom:

- 1) Čitanje zapisnika prošlog sastanka
- 2) Politička situacija
- 3) Izvještaj odbornika sa diskusijom:
  - a) Predsjednika o političkoj situaciji
  - b) Tajnika o organizacionom stanju
  - c) Upravni odjel
  - d) Sudski odjel
  - e) Prosvjetni odjel
  - f) Prehrambeni odjel
  - g) Gospodarski odjel
  - h) Financijski odjel
  - i) Odjel obnove zemlje
  - j) Odjel za tehničke radove
  - k) Socijalni odjel
  - l) Zdravstveni odjel
  - m) Prometni odjel
- 4) Zaključci i raspodjela rada
- 5) Kritika i samokritika
- 6) Razno.

Tačku čitanja direktiva i pisama viših i nižih NOO-a ispustila se je iz dnevnog reda jer radi nedostatka vremena istu nije moguće održati sa čitavim NOO-em te će se je uvesti u dnevni red naših odjela.⁴⁴

1) **POLITIČKA SITUACIJA:** Od zadnjeg sastanka situacija se je pogoršala na čitavom okrugu, zbog lokalnih neprijateljskih čišćenja, krstarenja, pljačkanja i hapšenja. Neprijatelj je svugdje primjenio taktiku prema civilnom stanovništvu uzevši pomirljiviji stav i tražeći naše centre, stanice i rukovodioce imajući u cilju oslabljenje našeg pokreta. Neprijateljska propaganda je u isto vrijeme bila aktivna i pokolebala dosta narod, osobito na kotarevima Motovun i Buzet, gdje su se naši odbornici pokazali veliki oportunisti i nisu znali biti na čelu naroda kada je to bilo najpotrebnije. Politika čuvanja glave je prodrla u sve naše NOO-e čak i u sam naš NOO tako da smo ostali na repu naroda i sam narod je počeo brbljati kada je vidio da pojedini naši članovi mjesto da mu pomognu sakrivali su se po jazbinama a nekoji i po 15 dana. Neprijatelj je mudro iskoristio vrijeme i lovio naše ljude sprovodajući mobilizaciju po čitavom okrugu. Pojedini gradovi su počeli dizati glavu: Pa-

---

⁴² Vidi dok. br. 4.

⁴³ Pazin.

⁴⁴ Uz rub lijeve stranice teksta stoji olovkom napisana primjedba: »Ne valja!«

zin, Buzet, Oprtalj, Motovun misleći da će uvijek trajati ovakova situacija dok se situacija u ostalim gradovima poboljšala. Reakcija je pojačala svoj rad iskorišćujući našu slabost i postavljajući na razni župani i povjerenici po raznim selima. Narod je svugdje uz nas, ali je bez morala premda se ne straši neprijatelja. Krivica tome jest i pomanjkanje naše štampe, koja sada nikako ne stiže. Neprijatelj svugdje ubacuje parolu da oni koji se bore da će imati ista prava kao i oni koji se ne bore i mnogo naroda nasjeda ovoj paroli a najviše nasjeda ovoj paroli dezerteri koji misle da će ih ona spasiti. Dezertstvo se je pojačalo prilikom odlaska II brigade.⁴⁵ To je dosta demoraliziralo narod, koji je vidio da je naša vojska slabo obučena i odjevena.⁴⁶ Narod još uvijek vjeruje i ima svu nadu u Crvenoj Armiji i našoj vojsci, dok prilično brblja na savezničku vojsku u Italiji i govori da ona sabotira na toj fronti. Izgleda da je svećenstvo počelo raditi organizovano a negdje i otvoreno protiv nas, jer su na kotaru Poreču počeli često održavati svoje sastanke i jedinstveno vode propagandu pomirljivu, koja šteti našem pokretu. Politika čuvanja glave je njegovo najmoćnije oružje na koje naši ljudi lako nasjedaju. Vidjelo se je da su svećenici iz Fontane, Žbandaj⁴⁷ i Baderne došli do naroda i na polje i lukavo ga upućivali kako su oni znali ali svi tri pjevali su istu pjesmu. Ne samo to nego ovaj zadnji otvoreno je govorio pred narodom u crkvi da on će biti prisiljen da obuče crveno odjelo ali da će se on uvijek boriti za svoju vjeru i za Boga. Rekao je također da jedna žena kada se je vratila sa mitinga da je rekla da nema Boga i da je ona sada postala Bog. Talijani su prilično počeli učestvovati u NOP-u i svugdje su se uvjerali da partizani nijesu banditi i zato ih se više ne straše.

Kotar Poreč: Situacija se je poboljšala iako je neprijatelj poduzeo razne mjere za ugušiti naš pokret koji je već primio dobar mah. Glavno pitanje na kotaru je mobilizacija, koja još nije uspjela kako bi trebalo i zato mnogo naroda još stoji po strani. Narod je slabo upoznat ili sasvim krivo o našoj borbi nepoznajući odluke AVNOJ-a i ZAVNOH-a i to na selu dok gradovi su se s njima dobro upoznali. Gradovi su do sada dvolično gledali na našu borbu zbog bježanja seljaka u grad ispred mobilizacije. Reakcija djeluje preko žena i širi svoju propagandu i u zadnje vrijeme je ubacila parolu da je Tito napustio partizane i slično. Svećenici govore da mi govorimo danas da se borimo za demokraciju a sutra da ćemo boljševizirati zemlju. Još danas situacija je najslabija u gradu Višnjanu i okolici pošto neprijateljska vojska ima potpunu kontrolu nad onim narodom i zato se nailazi na teškoće oko organizacije tog naroda.

---

⁴⁵ U jesen 1944. godine vojno-politička situacija u Istri se naglo pogoršavala. Zbog opasnosti od savezničkog iskrcavanja u Istri, Nijemci su na tom području prikupljali dio svojih snaga, koje su povlačili s Balkana, nastojeći da u Istri potpuno razbiju organizaciju NOP-a. Uvjeti za rad NOO-a postajali su sve teži. Štab 43. istarske divizije naredio je početkom listopada 1944. da se II brigada prebaci u Istru sa zadatkom da štiti narod od pljačke, prikuplja hranu i odjeću za zimu i organizira popunu jedinica novim borcima. Brigada je ostala u Istri do početka studenog 1944. kada je bila povučena u Gorski kotar (opširnije vidi: Danilo Ribarić, *Borbeni put 43. istarske divizije*, Zagreb 1969).

⁴⁶ Danilo Ribarić, komandant II brigade o tome je zapisao: »Zima se naglo približavala, a mnogo boraca bilo je vrlo slabo obučeno i obučeno. Bilo ih je i potpuno bosih«. Cit. dj., str. 194.

⁴⁷ Žbandaj.

Kotar Tinjan: Uglavnom situacija je dobra premda neprijateljska vojska neprestano krstari po svim općinama a specijalno na općinama Kringa, Tinjan i Baderna. Prilikom čišćenja u većoj mjeri neprijatelj je ubio na općini Sv. Lovreč 6 civila dok ih je 36 internirao, premda je dobro opljačkao sela narod se nije prestrašio, već je postao borbeniji i još je više zavolio partizane. Neprijatelj je tom prilikom održao jedan miting u gradu Sv. Lovreču strašeći narod da ako partizani napadnu još jedanput Njemce da će oni odvesti i poubijati sav narod a sa istim mitingom dozvoljavali su da partizani mogu ubijati fašiste bez da će se oni nad nikim osvetiti. Reakcija je najjača na općini Kringi gdje se pojačala prilično špijunaža. Izgleda da Felice Milanović ima neku svoju mrežu od više od 70 osoba. Stvarno ova općina koja je u početku bila najbolja danas je postala jedna od najslabijih na kotaru. Na ostalim općinama situacija se stalno popravlja tako da i sam grad Visinada počeo je biti prilično dobar i naša organizacija počela je prilično djelovati među narodom.

Kotar Pazin: Pazinska fašistička reakcija je još najaktivnija i najkrvavija na čitavom okrugu. Na čitavom tom kotaru neprijatelj je izvršio svoje ofenzive i na pojedinim krajevima i po četiri do pet puta ali narod se prilično držao. Priznaje se svugdje narodna vlast osim u Novakima, Lindar i Ježenj sa okolicom.

Kotar Motovun: Situacija je mnogo pogoršana od kad je neprijatelj postavio garnizon na Vrh. Narod je svugdje pokolebao a špije na Vrh i Sovinjaku počele su dizati glavu. Prilično se je neprijatelj povezao sa narodom sa svojom politikom mira a njegova mreža župana i povjerenika počela je prilično funkcionirati. Pozvao je na stavnju⁴⁸ i prilično mobilizirao na općini Motovun gdje su se odazvali svi odbornici. Grad Motovun uvijek je isti.

Kotar Buzet: Situacija je oslabila i narod je izgubio mnogo na moralu i počeo je brbljati protiv pokreta kada je vidio više članova okružnog NOO-a da se sakrivaju po bunkerima. Došlo je čak i do toga, da narod govori o članovima kotarskog NOO-a da neka bace puške i neka idu kući, zar ne vide da se je raspao okružni NOO. Narod Štrpeda prilično se je povezao sa belom gardom, koja je dobila svoje povjerenike i kod samog Sv. Martina, koji govore da što će partizani, kada će sutra doći neko iz Kopra, koji će sve urediti a da mi nećemo ništa odlučiti o našoj budućnosti. U gradu Buzetu fašistička reakcija vrlo je jaka i narod neće nikako da pomaže pokret niti da održava vezu sa nama nego čak i onih par ljudi koji su prije nešto saradivali neće da više izlaze. Narod Buzeta izlazi iz garnizona i ide po mlijeko po okolnim selima šireći razne alarmantne vijesti o pokretu i našoj vojsci nagovarajući da se oni koji se bore vrate kući jer da im Švaba neće ništa učiniti. Neprijatelj je postavio po nekim selima župane koji donekle s njime i surađivaju Jedan je čak i tjerao narod da ide raditi u Todt. Dosta se je naroda odazvalo i sada radi na Krasu ali već su nekoji počeli bježati svojim kućama i to je otvorilo narodu oči. Skoro čitav narod je uz nas i izgleda da je najbolji onaj kod samog grada Buzeta. Čudno je da narod same okolice grada je za NOB

---

⁴⁸ Regrutiranje, novačenje. Taj izraz je bio u upotrebi u Hrvatskoj u doba Austro-Ugarske kao službeni termin (vidi: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, JAZU, dio XVI, Zagreb 1956—1958).

dok onaj dalje (Štrped i Roč) je protivan i teško ili uopće neće da se organizira.

Kotar Buje: Na kotaru neprijatelj je prilično krstario ali situacija se vidljivo popravlja. Talijani i Hrvati potpuno su složni i stupaju zajednički u naše organizacije. Svakako se teško sprovoda mobilizacija. Ima mnogo dezertera koji su spremni na sve samo da ne idu u našu NOV. Dezerteri šire razne vijesti klevećući Kastavštinu i naše komandante dok u isto vrijeme stižu dopisi iz XIII Divizije koji dobro opisuju našu borbu i pozivaju sve koji su kod kuće da idu u borbu kako bi se naša zemlja što prije oslobodila. Narod je prilično dobar ali nije upoznat sa ciljevima naše borbe. Talijani gradova Buja i Grožnjana gledaju dobro na pokret dok oni iz Završja i Oprtlja misle još da su partizani banditi nasjedajući neprijateljskoj propagandi. Ima nekoliko špijunaže koja dosta koči naš rad. Svugdje se je počelo priznavati narodnu vlast ali se u isto vrijeme poštuje i neprijateljsku. Počelo se je suzbijati krijumčarenje ali još uvijek ova ilegalna trgovina ima života zbog slabosti naših organizacija. Hapšenje popa iz Šterne popravilo je situaciju i sam narod kada se je došlo do njega počeo je prezirati njegov profašistički rad. Ali Don Orzan nije prekinuo svoj rad nego još i dalje širi svoju propagandu u Sv. Lovreču kod Umaga premda narod malo nasjeda njegovim riječima. Na ovom kotaru uhapsilo se je liječnika iz Grožnjana dok su podestat i sekretar pobjegli i to zato jer su sprovodali mobilizaciju u korist neprijatelja. To bještvo narod je dobro primio ali žao mu je da su pobjegli.

Kotar Umag: Neprijatelj je svugdje počeo sprovodati lokalna čišćenja ali narod se sve više i više povezuje uz NOB. Male naše grupe više su puta potukle neprijatelja i narod se divi našoj taktici i hrabrosti. Sa ovim napadima uspjelo se je zabraniti slobodno kretanje i pljačkanje pojedinim fašistima tako da se ima više mogućnosti slobodnog rada. Sami gradovi počeli su tražiti vezu preko svojih uglednih pretstavnika i narod se je uvjerio da partizani nisu tako crni kako su govorili Njemci i fašisti nego obrnuto.

Ono što najviše kvari situaciju na ovom kotaru je uspjela neprijateljska mobilizacija tako da mnoge obitelji boje se za svoje sinove i muževe koji su u neprijateljskim redovima i zato dvoлично gledaju na NOB. Izgleda da nema posebnih talijanskih odbora za preuzimanje vlasti ili je njihov rad potpuno zamro. Čitav narod simpatizira za NOV i Crvenu Armiju i nema više povjerenja u saveznike niti nade da će ih oni spasiti. Željko je otkrio svoje pravo lice i pokazao koliko je on bio narodni čovjek. Svoju je kožu spasio sa bjezgom jer inače njegov kmet bio bi ga ubio zato što mu je htio da siluje kćerku. Ne samo to, on je bio povezan sa četnicima koji su ga širokogrudno plaćali da širi njihovu propagandu.

Zaključci: 1) Razbijati strah i paničarstvo u narodu. 2) Upozoriti njemačke župane jedan puta da prestanu sa svojim radom inače će ih se uhapsiti. 3) Nastojati uništiti stare županije gdje one još postoje. 4) Pojačati politički rad u gradovima. 5) U Istri su još otvorena vrata za ući u pokret ali to neće dugo trajati. 6) Razbijati razne klevete dezertera protiv vojske i Kastavštine. 7) Iskoristiti članak Benedeta Croce-a.⁴⁹

---

⁴⁹ Benedetto Croce (1866—1952), talijanski filozof, historičar umjetnosti i političar. Od 1943. do 1947. bio je predsjednik Liberalne partije Italije. Godine 1944. obavljao je poslove ministra prosvjete.

2) **ORGANIZACIONO STANJE:** Naš NOO još uvijek je slab. Mjesec dana rada nije bilo dovoljno da se povežu članovi NOO-a nego ih je još više odalečio, tako da je više puta došlo i do nesporazuma. Ni izdaleka NOO nije u stanju da rješava pitanja koja se pred njega postavljaju i to jer u prvom redu pojedini članovi boje se ići na sastanke kotarskih NOO-a jer oni postavljaju bolje stvari i tako umjesto da oni njima rukovode ostaju na repu, a u drugom redu jer maši članovi nisu u stanju da rukovode sa odjelima, članovi kojih lutaju i po mjesec dana po okrugu bez konkretnih zadataka i planskog rada, kako se je to dogodilo jednom članu prometnog odjela koji od našeg sastanka nije imao mogućnosti da se sastane sa pročelnikom. Pitanje stručnih referenata je za nas goruće i mnogo našeg rada zaostaje, jer nismo kadri da ga sami rješavamo. Druga kočnica našega rada je strah koji je uhvatio ne samo članove naših odjela nego i sam NOO. Opaža se sve više i više pomanjkanje samoinicijative i odlučnosti koje su neophodno potrebni u ovim momentima. NOO je još slab politički i nema toliko izdizanja koliko bi morao da ima i uz to još uvijek malo posvećuje pažnje prosvjeti i kulturnom izdizanju. Do sada NOO imao je 14 članova ali drugarica Nada Raner nije još došla dok drug Kuzma, pročelnik prehrambenog odjela nestao je 4. XI. ov. god. kod stanice 5 prilikom neprijateljskog čišćenja. Tako smo bili prisiljeni mijenjati dužnosti u NOO-u i drug Kocijančić Lenjin postao je pročelnik prehrambenog odjela a drug Gortan Živko zdravstvenog. Za bolje povezati uz pokret porečke Talijane predvidjeli smo za naš NOO Muzicu Josipa, dosadašnjeg člana mjesnog NOO-a Poreč. Izgleda da će on dobro predstavljati talijansku manjinu. Do sada ima mnogo naših članova samo na broju dok aktivno radi i pomaže nižim NOO-ima samo par njih, dok ostali ili nijesu upućeni ili su prestrašeni ili čak gledaju oportunistički na pokret. Autoritet Okružnog NOO-a je vrlo na niskom stepenu i to osobito na kotarevima Motovun, gdje se uopće nije pomoglo u posljednjem mjesecu i Buzet, gdje su se naši članovi sakrivali po bunkerima. Sve organizacije kritizirale su naše ponašanje dok su drugovi, članovi kotarskog NOO-a Pernić⁵⁰ i Klarić⁵¹ otvoreno rekli pred drugom Baćacem da u ONOO-u su sami »saboteri, cigani i fašisti«, jer da im se ne pruža nikakove pomoći dok se od njih mnogo zahtijeva. Prvoga se je izbacilo iz NOO-a i zadužilo kao referenta financijskog odjela ONOO-a dok se je drugoga zadužilo kao tajnika na općini Buzet. Nije se moglo drukčije postupiti, jer im se stvarno nije pomoglo premda je neko vrijeme bilo i do pet članova na ovom kotaru. Naš NOO ima tako malo autoriteta na imenovanim kotarevima da nije bio u stanju da provede u život niti zaključke našeg sastanka u koliko se tiče mjenjanja dužnosti u kotarskom NOO-u Buzet gdje drug Edo⁵² i drugarica Antica⁵³ nisu imali toliko snage da rješe dužnosti NOO-a drugaricu Draščić Stanku jer narod brblja protiv nje da je do sada bila u gradu i čim je izašla iz grada ušla u kotarski NOO, i zaduže u socijalni odjel ONOO-a i ona je i dalje ostala član NOO-a. Tako se isto

⁵⁰ Ivan Pernić, član Kotarskog NOO-a Buzet zadužen za gospodarstvo.

⁵¹ Vjekoslav Klarić, član Kotarskog NOO-a Buzet zadužen za odjele prehane i socijalne politike.

⁵² Nemarnik.

⁵³ Draščić.

dogodilo našem pretsjeddniku⁵⁴ na kotaru Motovunu gdje mu nije uspjelo da se u kotarski NOO uvlače nekoji članovi NOO-a koje se je bilo predvidjelo na našem sastanku i uvlačilo se je jednog člana seoskog NOO-a Brkač protiv njegove volje i uopće neupućenog u taj rad. Druga kočnica u radu bila je da pojedini članovi se nisu povezali za teren na kojemu su bili zaduženi nego su se odlučili da odlaze na druge kotareve gdje su bili već naši drugovi. To se je dogodilo drugu Edu koji nije prisustvovao niti na jednom sastanku kotarskog NOO-a Motovun dok je obilazio i prisustvovao na sastancima kotarskih NOO-a Umag, Buje i Buzet i tako kotar Motovun bio je od naše strane potpuno zapašten. Jedino je naš pretsjeddnik prisustvovao sastanku koji je slučajno tamo dolazio. Isto tako se je dogodilo drugu Prodanu⁵⁵ koji nakon 15 dana od kada je stigao na kotar Poreč napustio je taj kotar i otišao svojoj kući gdje je prisustvovao sastanku kotarskog NOO-a. Drug Danilo⁵⁶ bio je samo na jednom sastanku kotarskog NOO-a Umag pa se je povukao nezna se kamo. Drug Ferucio⁵⁷ nije uopće radio već je sektašio tu i tamo i rušio autoritet našim NOO-ima prigovarajući i braneći podestata, sekretara i liječnika Grožnjana, koji su sprovodali mobilizaciju u korist neprijatelja. Toliko se je griješilo i sektašilo od naše strane da je rad na čitavom okrugu imao malo uspjeha, niti se je pomoglo kotarskim NOO-ima niti našim odjelima. Sve te greške se je predočilo i mislimo da bi se imalo popraviti stanje. Još uvijek se sektaši na kotarevima Umag i Buje za uvlačenje žena u NOO-e, koje su svugdje bolje nego muškarci kojih je vrlo veliki dio oportunisti. Na drugim kotarevima to pitanje je skoro rješeno. Sprovelo se je nekoliko čistki u NOO-ima i kušalo se je s time kako bi se razbilo familijarnost i oportunitizam u NOO-ima. Toga se je do sada najviše opazilo na kotaru Buzet i Motovun gdje se nije primalo u NOO po zasluži nego po familijarnosti. To isto važi i za kotar Buje.

Od odjela niti jedan nije izvršio ono što je bilo trebalo jer najprije nisu još bili svi popunjeni a iz druge strane svi odjeli osim prehrambenog su sasvim mladi. Smetao je mnogo našem radu neprijatelj sa njegovim svakodnevnim čišćenjima po čitavom okrugu.

Kotarski NOO-i su još vrlo slabi. Do sada se čističu samo dva i to Tinjan i Umag dok svima ostalima treba pomoći sa našim jakim radom i sa novim kadrom.

Kotarski NOO Poreč: ima 10 članova ali većinom su mladi u radu i njihov rad još danas mora biti prvenstveno politički.⁵⁸ Članovi su prilično čvrsti

---

⁵⁴ Jakov Cerovac.

⁵⁵ Anton.

⁵⁶ Krbavčić.

⁵⁷ Feruccio.

⁵⁸ U izvještaju Kotarskog NOO-a Poreč sa sastanka odbora održanog 14. i 15. listopada 1944. stoji da je Odbor imao »11 članova«, međutim u istom izvještaju nalazimo sljedeće podatke o zaduženju članova odbora: Mate Vlačić, predsjednik; Ivan Rakovac, tajnik; Herak Štifanić, narodno gospodarstvo i financije; Josip Gućtin, prehrana; Edo Šeganda, obnova zemlje i tehnički radovi; Da(nić)? Štifanić, upravni odjel; Anton Sirotić, sudski odjel; Mate Kalac, socijalni odjel; Cvetko Šeganda, prometni odjel; Milenko Radoš, zdravstveni odjel. Na sastanku istog Odbora održanog 29. i 30. listopada 1944. Mate Vlačić smijenjen je s dužnosti predsjednika Odbora »zbog starosti« i nemogućnosti da prisustvuje sastancima Odbora. Za predsjednika je izabran Stipe, »bivši predsjednik«. Vlačić je kasnije bio predviđen za člana Plenuma Okružnog NOO-a Poreč.

ali imaju malo znanja. Odjeli su još na papiru ili ih uopće nema. Općinski NOO-i su još vrlo slabi a sa seoskim se je malo održavalo sastanke. Počeli su se održavati skupovi ali su krivo postavljeni.

Mjesni NOO Poreč je novoformiran i ima 11 članova koji izgleda da će se u kratko vrijeme osposobiti i biti u stanju da rukovode sa gradom.

Kotarski NOO Tinjan: ima 13 članova. Danas je skoro u stanju da rješava pitanja svoga terena jer ima nekoliko članova koji su sposobni i dobro upoznati sa svojim radom. U NOO-u ima mnogo mladih drugova ali su aktivni i dobro shvaćaju potrebe borbe. Najveća je kočnica u ovom NOO-u za nemarenje prosvjete tako da se svi članovi pomalo izdižu kulturno. Općinski NOO-i prilično su jaki ali i kod njih fali političkog života. Sastanci se održavaju redovito i sam kotarski NOO počeo im je prilično pomagati. Većinom imaju u sebi čvrstih drugova koji su se pokazali da znaju donekle i rukovoditi sa narodom. Skoro svugdje su se počeli održavati seoski skupovi kao i sastanci seoskih NOO-a ali i ovdje su kao i svugdje skupovi postavljeni na krivoj bazi jer ih održavaju ili kotarski ili općinski članovi. Mjesni NOO-i su svi formirani i počeli su prilično djelovati nad narodom tako da iz gradova se više ne šire alarmantne vijesti tako isto izgleda da je i špijunaža zamrla.

Kotarski NOO Pazin: ima 9 članova.⁵⁹ Ali je još uvijek slab. Sada se je ponovno pomladio sa kooptiranjem triju novih članova od kojih su dvojica članovi općinskih NOO-a i to Trviž i Novaki dok je treći stari borac Mate Ladavac. Do sada NOO je slabo pomagao općinama jer svi članovi zadržavali su se na općini Sv. Katarina dok na ostale općine se je samo dolazilo i odlazilo. Ovo zadnje vrijeme se je zanemarilo čak i sastanke. Od svih općinskih jedino je osamostaljen općinski NOO Kršikla. Odjeli su još slabi.

Kotarski NOO Motovun: ima 11 članova.⁶⁰ Ali je još uvijek slab. Poslalo se je tajnika iz kotara Tinjana koji odgovara dobro po tom pitanju, ali kako se vidi do sada su aktivni samo on pretsjednik dok drugi članovi nemaju nikakvog osjećaja odgovornosti. Pojačalo se je sada ovaj NOO sa Matom Pila-

---

⁵⁹ Članovi Kotarskog NOO-a Pazin bili su: Viktor Čule, predsjednik; Josip Nefat, tajnik; Tilijo Grgorić, sudski i upravni odjel; Slobodan Roko, prop-odjel; Josipa Žufić, prosvjetni odjel; Ćiril Brumnić (Pino), narodno gospodarstvo; Viktor Belušić, socijalni odjel; Josip Ladavac, prometni odjel; Anton Dušan, zdravstveni odjel. U toku mjeseca nastupile su značajne izmjene u sastavu odbora i zaduženjima odbornika, pa se u zapisniku sa sastanka odbora održanog 7. studenog 1944. navodi sljedeći sastav: Mate Ladavac, predsjednik; Viktor Čule, tajnik; Tilijo Grgorić, upravni odjel; Jovanin, sudski odjel; Slobodan Roko, prehrambeni i financijski odjel; Ćiril Brumnić, narodno gospodarstvo; Josip Nefat, socijalna politika; Josipa Žufić, prosvjetni odjel; Viktor Belušić, prometni odjel i tehnički poslovi; Tilijo Bravar, obnova zemlje; Josip Gržetić, zdravstveni odjel.

⁶⁰ Kotarski NOO Motovun je sredinom listopada 1944. godine imao sljedeći sastav: predsjednik, Anton Flego iz općine Sovinjak; upravni odjel, Joso Jakominić iz općine Krk; sudski odjel, Viktor Beletić iz općine Motovun; prosvjetni odjel, Marčelo Beletić iz općine Motovun; prehrambeni odjel, Josip Jurada iz općine Vrh; narodno gospodarstvo, Petar Srdoč iz općine Motovun; financijski odjel, Antun Vodopija iz općine Vrh; obnova zemlje i tehnički radovi, Petar Srdoč iz općine Motovun; prometni odjel, Ivan Kranjčić iz općine Sovinjak; socijalni odjel, Ekscio Vojić iz općine Motovun; zdravstveni odjel, Ljubica Flego iz općine Sovinjak. Mjesto tajnika odbora bilo je upražnjeno jer »bivši tajnik Vladestan Ivan je otpao kao član KNOO, jere narod neće da je on na vlasti jer da je bio fašista...«.

tom iz Karojbe, koji je prije bio član kotarskog NOO-a Tinjan a poslije član socijalnog odjela našeg NOO-a i nije mogao vršiti dužnost zbog bolesti. Ali ni tako se nije rješilo pitanje ovog NOO-a. Morati će mu se pružiti još pomoći sa novim iskusnim kadrom. Odjeli su do sada vrlo slabi i jedini koji je bio malo proradio jest prehranbeni odio. Ali za sada je potpuno neaktivan. Također su postali neaktivni i općinski NOO-i i na ovom kotaru iako nije prestao rad radi se sasvim bez plana. U svim NOO-ima opaža se veliki oportunitizam a na Vrhu su počeli šurovati i pijančevati sa neprijateljem.

Kotarski NOO Buzet: ima 9 članova ali se je pokazao vrlo slab, nediscipliniran, paničar i oportunist.⁶¹ Postajala je u njemu familjarnost i nekoji članovi su se odjeljivali od drugih, radili su na svoju ruku i nisu pomagali ostalima. Iz NOO-a se izbacilo dvojicu, tajnika i člana zaduženog po gospodarstvu. Ovaj će se NOO pojačati sa mladim kadrom. Odjeli su slabi jer naši odjeli im nisu pružili nikakove pomoći. Izgleda da na kotaru umjesto da se organizacija pojača raspada se. Narod priznaje narodnu vlast ali odbornici nisu na čelu naroda.

Kotarski NOO Buje: ima 9 članova ali još nije na visini na kojoj bi trebao biti jer mu se je pružilo malo pomoći od naše strane. Izbacilo se je predsjednika jer je prodavao meso i pšenicu preko postavljenih cijena. NOO je počeo da bi proradio ali ima još unutra oportunitizma. Glavna mu je kočnica neiskustvo. Općinski NOO-i su još slabi jedino su se počeli isticati općinski NOO-i i Momjan i Grožnjan. Sektašilo se je o uvlačenju žena i omladine u NOO-e i dok se ne bude rješilo ovo pitanje rad će uvijek zaostajati. Odjeli postoje donekle ali neznaju vršiti svoju dužnost. Seoski NOO-i su slabo postavljeni i nije im se do sada pružilo nikakove pomoći. Počela se je prilično priznavati narodna vlast iako još uvijek se poštuje onu fašističku.

Kotarski NOO Umag: ima 9 članova koji su vrlo aktivni i mnogo će se s njima postići samo ako im se bude posvetilo pažnje. Svi članovi shvaćaju dužnost sa odgovornošću i u kratko vrijeme ovaj NOO ukoliko mu se bude posvetilo pažnje početni će vrlo dobro raditi kako se to već opaža. Općinski NOO-i su za sada malo aktivni ali ipak su počeli sticati autoritet kod naroda. I na ovom kotaru se sektaši po pitanju žena i omladine jer do sada ih ima vrlo malo ili uopće ništa u NOO-ima. Poštuje se još neprijateljska vlast.

Zaključci: 1) Održavati savjetovanja i konferencije sa NOO-ima. 2) Na kotarevima Buje i Umag uvlačiti žene i omladinu u NOO-e. 3) Održavati prosvjetne sastanke sa svim NOO-ima. 4) Razbijati politiku čuvanja glave. 5) Dizati autoritet NOO-ima. 6) Održavati redovito sastanke. 7) Općinski NOO-i trebaju slati jednu kopiju izvještaja okružnom NOO-u. 8) Odjeli kotarskih NOO-a trebaju slati izvještaj odjelima okružnog NOO-a, a jednu kopiju svome tajništvu.

---

⁶¹ U Kotarskom NOO-u Buzet 16. listopada 1944. nalazimo sljedeći sastav: Josip Ugrin, predsjednik; Ante Klarić, tajnik; Izidor Greblo, uprava; Vjekoslav Klarić, odjel prehrane; Hrvoje Flego, odjel narodnog gospodarstva i financije; Alfonzo Mogorović, odjel obnove zemlje; Stanka Draščić, socijalni odjel; Josip Nežić, zdravstveni odjel; Mate Jakac, prometni odjel; Ivan Brozić, sudski odjel; Milka Flego, prosvjetni odjel.

3) **UPRAVNI ODIO:** Formirao se je upravni odio, koji ima 4 člana sa pročelnikom.⁶² Do sada se nije bilo ništa poduzelo po planskom radu uprave i sve ono što se je proradilo na kotarevima učinilo se je po uputama bivših okruga. Formirani su kotarski odjeli na Tinjanu, Pazinu, Motovunu i Buzetu. Ali do sada su služili samo za sakupljanje podataka i nije im se posvećivalo nikakove pažnje. Mobilizacija je prilično uspjela na svim kotarevima osim Umaga ali i na ovom kotaru je u zadnje vrijeme počela nešto uspjevati. Broj mobiliziranih: kotar Poreč — 500, Tinjan — 867, Pazin — 885, Motovun — 426, Buzet — 400, Buje — 380, Umag — 100. Ukupno 3.558.—⁶³ Ima prilično dezertera kao i onih koji se ne daju mobilizirati jer imaju strah da će ih se poslati van Istre. Dezerterstvo se je najviše pojavilo na kotarevima Umag i Buje dok sa odlaskom II brigade se je svugdje ponovilo. Parola sa kojom se brane dezerteri jest da kada rat svrši imati će ista prava oni koji se bore kao i oni koji se ne bore. Toliko je ta parola učinila na Tinjanu da nekoji dezerteri su otišli raditi na bauxit sigurni da će tamo sačuvati glavu i sutra uživati slobodu. Ukupno na okrugu ima više od 350 dezertera. Narodne straže su se uglavnom formirale na čitavom okrugu ali su još svugdje vrlo slabe. Svakako njihovo osnivanje je poboljšalo situaciju u mnogim krajevima. Narod većinom još ide u gradove bez propusnice jer naši NOO-i nisu u stanju da im to spriječe.

Pokupilo se je brojčane podatke o popisu pučanstva na kotarevima Poreč, Tinjan i Pazin dok na kotaru Buzet popisalo se je pučanstvo po imenima a tako isto na kotaru Pazin, osim općine Novaki i na kotaru Tinjan osim gradova Vižinade i Sv. Lovreča.

Zaključci: 1) Formirati na svakom kotaru jednu ili više borbenih grupa sa kojima spriječiti pojedinačno kretanje i pljačkanje po selima od strane neprijateljske vojske. 2) Spriječiti odlazak u gradove bez propusnice. 3) Pojačati aktivnost narodnih straža.

4) **SUDSKI ODIO:** Narodni sud našeg NOO-a nije nigdje proradio i tako ostali sudovi na okrugu osim na kotaru Tinjan gdje se je globiralo jednu obitelj koja je prodavala praščiće preko određenih cijena. Formirani su svi kotarski i općinski narodni sudovi.

5) **PROSVJETNI ODIO:** Ovaj odio je formiran sa tri člana: pročelnikom⁶⁴ sa dvima referentima.⁶⁵ Drugarica Anka Kohler je odlazila iz našeg okruga zbog poteškoće terena i neprestanog krstarenja bande i ostala na raspolaganju oblasnog NOO-a. Na njezino mjesto doći će drug Pere Žmak.⁶⁶

⁶² Vidi dok. br. 2.

⁶³ Isto.

⁶⁴ Josip Šestan.

⁶⁵ Vladislav Dorčić — Ladislav — Laco i Anka Kehler.

⁶⁶ Prosvjetni odjel Oblasnog NOO-a za Istru je dopisom br. 240 od 28. listopada 1944. obavijestio prosvjetni odjel Okružnog NOO-a Poreč: »Upućuje se drug Žmak Petar, učitelj, na rad u taj odjel za okružnog prosvjetnog referenta (...) Kako su drug L. Dorčić i drug A. Kehler određeni samo za privremene referente i vremenom će morati primiti druge dužnosti (...) drugovi Dorčić i Kehler ostati će i dalje na svojim dužnostima i pomagati će drugu Žmaku. U tom smislu neka se utvrdi raspodjela dužnosti u samom odjelu.« (D. Vlahov, *Dokumenti*, cit. dj., Vjesnik HARI P br. XXV, str. 273).

Postavljeni su kotarski referenti na kotarevima Pazin,⁶⁷ Motovun⁶⁸ i Buzet⁶⁹ i tako su formirani kotarski prosvjetni odjeli. Sada se je predvidjelo dvije narodne učiteljice za kotar Poreč, jedan narodni učitelj i učiteljica za kotar Tinjan, a jedan učitelj koji dobro poznaje talijanski i hrvatski jezik, Ribarić,⁷⁰ biti će upućen na kotareve Buje i Umag gdje će primiti dužnost referenta obih kotareva.

Za snabdijevanje škola NOO-i ne vode brigu jer škole ne rade, jedino nastoje da se sačuva namještaj u školskim zgradama. Oko snabdijevanja nastavnika brinu se NOO-i što im daju prehranu, a obuču i odjelo nisu im u stanju dati jer i sami na tome oskudjevaju. Na okupiranom području postoje konspirativni prosvjetni odbori čiji rad zadovoljava svuda osim na općini Buzet. Pročelniku ovog odjela uspelo je održati sastanke sa učiteljima iz okupiranih mjesta ali mu nije uspelo povezati ih za rad u NOP-u. Svi oni voljni su pristupiti i raditi u duhu NOP-a ali po oslobođenju. Danas je utjecaj domaće reakcije na njih još tako jak da su potpuno pasivni i politički neopredeljeni. U mjesta koja su pod okupatorom dopire naša štampa i čita se. a najslabiji odziv je baš među intelektualcima. Prema uputama Oblasnog NOO-a zatraženi su od svih kotareva podaci o školama i nastavnicima. Ali do sada su se dobili podaci samo od kotara Motovuna. Tabela pregled zatražen od ZAVNOH-a poslan je i zatražen od svih kotareva, no još nije stigao ni od jednoga.

Učiteljski kurs koji je završen 14. IX 1944 na okrugu Pula svršili su s uspjehom: 1) Ribarić Ivan 2) Sirotić Emilio 3) Ceroavc Milan. Ostali drugovi koji rade na ovom okrugu kao prosvjetni radnici svršili su potpunu ili nižu srednju školu i to: 1) Sirotić Ljubo. referent kotarskog NOO-a Sovinjak,⁷¹ talijansku učiteljsku školu. 2) Fabeta Josip, učitelj u Pračanama, osam razreda gimnazije u Jugoslaviji. 3) Širola Milica, radi po selima kotara Motovun, svršila je četiri razreda građanske škole. Sa učiteljskog kursa koji je sada svršio izašli su kao narodni učitelji 4 omladinke i 1 omladinac.

Pošto učitelji rade neredovito ne mogu se držati niti minimalnog nastavnog programa, već su sami kotarski referenti sastavili kratak tjedni program rada i toga se učitelji drže. Kotarski referenti obilaze teren i pregledavaju rad učitelja. Okružni referent obišao je kotareve Pazin, Buzet i Motovun a pročelnik kotareve Buje i Umag. Da bi se moglo izvršiti potpuna organizacija školstva na okrugu potrebno je nekoliko stručnih učitelja koji bi se upotrebili kao kotarski i općinski referenti.⁷²

6) PREHRAMBENI ODIO: Ovaj odio je formiran: pročelnik Kocijančić Lenjin, referent za NOF. Vrus Dušan, referent za prehranu. Živković Gašpar, magacioner, Starčić Karlo, članovi: Rudić Mihovil, Božić Miro, Matejčić Ivan,

⁶⁷ Vidi bilješku br. 59.

⁶⁸ Vidi bilješku br. 60.

⁶⁹ Vidi bilješku br. 61.

⁷⁰ Ivan.

⁷¹ Tako stoji u izvorniku. Radi se vjerojatno o štamparskoj grešci. Ljubo Sirotić bio je učitelj u Sovinjaku, kotar Motovun.

⁷² O radu prosvjetnog odjela Okružnog NOO-a Poreč u listopadu 1944. vidi: D. Vlahov, *Dokumenti*, cit. dj., Vjesnik HARIp br. XXV, dok. br. 80, str. 267.

Cerovac Dušan, Radovčić Anton, Simo, Jakačić Josip, intendant područja. Druga Ružić Antona riješilo se je dužnosti jer je bio potreban omladinskoj organizaciji. Ovaj odjel ukoliko bi prilike dozvoljavale bio bi u stanju da odgovara po svojem pitanju ali zbog nastale situacije rasprhao se je centar i tako da su članovi ostali na terenu bez da znaju kamo se obratiti.

Narod čitavog okruga pomaže prilično sa hranom premda je to do sada bilo slabo organizirano ali kada se bude počelo sa planskim sakupljanjem sigurno će se imati veće uspjehe. Formirali su se odjeli po svim kotarevima ali zbog situacije nije im se moglo dati one pomoći kako bi trebalo da ovi odjeli počnu sa planskim sabiranjem. Za sada nismo u stanju da se prebacuje hrana iz jednoga na drugi kotar i zato narod kada vidi da je uvijek hrana kod njega nema volju niti da popisuje hranu. U ovo zadnje vrijeme jedino se je prebacilo 50 q. pšenice sa kotara Tinjana. Bilo se stvorilo plan da će se prebacivati hrana putem USAOH-a i AFŽ-a ali zbog nastale situacije nije se ništa poduzelo po tome. Do sada zemunice koje su se stvorile za sakrivanje hrane sve su učinjene slabo tako da ne odgovaraju svrsi za koju su učinjene. Za to odjel je mišljenja da se prebacuje hranu iz bogatijih u siromašnije krajeve i da se hranu raspodjeli po siromašnim obiteljima tako da neprijatelj nebi mogao nikada naći na većem kupu hranu. Za sada je nemoguće putem kupovine nabaviti hranu iz dućana jedino što se može kupiti na kotaru Buje jest sol i to po 5 do 8 lira kg. Izgleda da na kotaru Buje bi se moglo nabaviti putem kupovine i to: košulje po 300 do 400 lira komad, konac po 110 lira jedan rokel, gaće po 350 lira komad, roba za košulje i dolnje gaće po 150 lira metar. Predalo se je drugovima punomoći za preuzimanje magazina i postavljanje povjerenika u času oslobođenja po gradovima okruga, i to Žiković Gašparu za kotareve Umag, Buje i Motovun, Rudić Mihovilu za kotareve Pazin i Buzet a za kotareve Poreč i Tinjan bilo se je opunomoćilo druga Ružića ali prilikom njegovog zaduženja po omladini trebati će opunomoćiti jednog drugog člana odjela. Za sada radi na okrugu 8 mlinova na vodu nad kojima možemo imati kontrolu i misli se urediti sabiranje usura a ima još više mlinova za popraviti što je dato u zadatak industrijskom ostsjeku odjela narodnog gospodarstva. Kada bi se to sprovelo u život bi se udovoljilo narodu o potrebi mlinova, bez neprijateljske kontrole i to na pojedinim kotarevima (Buzet, Pazin i Motovun). Na okrugu ima ove godine prilično ulika (maslina) i dalo se je u zadatak članovima odjela da ispitaju koliko bi približno moglo biti ulja kao i da se zabrani preko NOO-a da se nebi nosile u garnizone da se tamo pravi ulje pod kontrolom neprijatelja.

7) **ODJEL ZA NARODNO GOSPODARSTVO:** Ovaj odio je tek proradio i zato ne vidi se mnogo njegovog rada i to zato jer je teško pronalaziti referente koji bi bili u stanju da pokrenu rad radnih ostsjeka. Za sada se ima još referente od prošlog sastanka i predvidjelo se je, ukoliko bi otišli od kuće, referente za industriju i trgovinu. Za današnje prilike bi bio vrlo potreban referent za obrt jer je ovaj rad na selu potpuno zastao. Jedini ostsjek narodnog gospodarstva koji je pokupio sve podatke o svojem pitanju jest šumarski ostsjek. Formirani su i kotarski gospodarski odjeli ali skoro svi bez stručnjaka tako da nisu još u stanju da bi oni pokrenuli rad svog odjela jer nemaju znanja koliko bi trebalo i s druge strane naš gospodarski odio nije u stanju da pomaže kotarskim.

8) **FINANCIJSKI ODIO:** Do sada se je primilo 1,178.300.— obveznica narodnog oslobođenja. Unovčeno je od toga 447.600.— a ostaje još za unovčiti 730.700.— Sada je narod počeo tražiti naše obveznice ali mi ih nemamo. Potrebno bi bilo da nam finansijski odio Oblasnog NOO-a pošalje dva miliona obveznica, koje bi se raspodjelile na kotareve. Samo kotar Tinjan za sada traži pol miliona obveznica. Narod bi primio dobro i obveznice privremene. Sam odjel je formiran od pročelnika Nade Raner i referenta Pernića,⁷³ ali zbog odsutnosti drugarice za sada vodi brigu o ovom odjelu drug Nemarnik Edo, pročelnik gospodarskog odjela. Tako isto do sada drug referent nije primio dužnost i zato se nije moglo pomoći po kotarevima.

9) **ODJEL OBNOVE ZEMLJE I TEHNIČKIH RADOVA:** Odjel obnove zemlje je formiran od pročelnika i referenta. Referent, Miljević Nino, nije u stanju da pomogne pročelniku Prodan Antonu, jer je nesnalažljiv i nema nikakvog iskustva u radu. Predvidjelo se je za ovaj odjel Ferenac Oktavija, koji je doktor agronomije (iz Vižinade) ali za sada ne možemo na njega računati, jer će se teško dati od kuće. On je vrlo sposoban i ima dugogodišnje iskustvo. Do sada ovaj odjel nije ništa radio. Jedino se je stvarao plan kako bi se spasilo istarski vodovod i njegove planove i nacрте.

Odjel tehničkih radova je sastavljen samo od pročelnika ali se još nije ništa učinilo po tom pitanju.

10) **SOCIJALNI ODIO:** Ovaj odio ima 4 člana sa pročelnikom, ali do sada se radilo neorganizovano jer se nisu još sastali tako da radi svako na svoju ruku. Socijalni odjeli su svugdje osnovani ali još nije videlo njihovog konkretnog rada. Do sada se na svim kotarevima pružilo pomoći ali se još nema tačnog pregleda o socijalnoj pomoći. Pomaže se na okrugu dosta sa radnom snagom nešto sa hranom i za sada se popravljaju dvije kuće na kotaru Tinjanu.

11) **PROMETNI ODIO:** Ovaj odio ima 3 člana sa pročelnikom. Članovi odjela se nisu još sastali ne znaju još njihov konkretan rad. Do sada se još nije ništa pomoglo niti kotarskim odjelima, od strane okružnog odjela.

12) **ZDRAVSTVENI ODIO:** Ovaj odio ima jedino pročelnika. Kotarski odjeli imaju jednog bolničara za referenta osim (Buje i Umag), ali i za Buje je već predviđen referent. Zdravstveni referenti pomoću NOO-a brinu se da se sakupljaju lijekovi i obilaze kotareve da pruže prvu pomoć bolesnicima i ranjenicima. Bolesti koje su se pojavile na ovom okrugu jesu svrab po svim kotarevima a trbušni tifus na općini Momjan, kotar Buje.

13) **RASPODJELA RADA I TERENA:** Cerovac Jakov, pretsjednik, Velić Ivko, tajnik, centar Lazarić Ratko — upravni, Buzet, Krbavčić Danilo — pretsjednik suda, Poreč, Šestan Josip — prosvjetni odio, Poreč, Kocijančić Lenjin prehrambeni odio, Buje, Nemarnik Edo — gospodarski odio, centar prehrane i kotar Motovun, Nada Raner — finansijski odio, Prodan Ante — odjel obno-

---

⁷³ Ivan. Vidi bilješku br. 50.

ve zemlje, Umag, Baćac Viktor — tehnički radovi, Pazin, Draščić Antica — socijalni odio, Pazin, Feruccio⁷⁴ — prometni odio, Motovun, Gortan Živko — zdravstveni odio Tinjan.

14) **RAZNO:** Budući sastanak održati će se 9. XII. 1944 na V. P. S. 35.⁷⁵

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

M. P.⁷⁶

Tajnik:
Velić Ivko⁷⁷

P. S.

Plenum kojega smo predvidjeli za naš NOO sastoji se iz ovih članova: 1) Vlašić Mate, 2) Močibob Ivan (Podestat iz Višnjana), 3) Legović Mate (Kaštelir) — kotar Poreč. — 4) Ferenac Ivan (Vižinada), 5) Brumnić,⁷⁸ svećenik iz Tinjana, 6) Barković Milivoj, svećenik iz Kašćerge, 7) Albina iz Hrastenice (Pazin Polje), 8) Marečić Josip, 9) Raner Katija — iz Pazina — 10) Gržetić, advokat iz Motovuna, 11) Korva Arminija, iz Grožnjana, 12) Udine,⁷⁹ liječnik iz Buja, 13) Liječnik iz Brtonigle, 14) D'Ambrozio,⁸⁰ apotekar iz Novigrada, 15) Zbiza, liječnik iz Poreča, 16) Katija,⁸¹ omladinka iz Pazina 17) Kap. Milan,⁸² zamenik komesara III. brigade iz Buzeta, 18) Rajko Ivan iz Tinjana, 19) Glažar Božo (Makso)⁸³

Ukoliko, nam odobrite gore imenovane drugove da budu članovi našeg plenuma, javite nam, da bi ih mogli pokupiti i sa njima održati sastanak, ukoliko nam budu prilike dozvoljavale.

Komisija za isp. zločinaca?⁸⁴

---

⁷⁴ Feruccio.

⁷⁵ Vidi bilješku br. 26.

⁷⁶ Pečat okrugla oblika sa zvijezdom petokrakom u sredini i s natpisom: »OKRUŽNI NARODNI OSLOBODILAČKI ODBOR POREČ«. Riječ »POREČ« dopisana je tintom iznad riječi »BUZET«.

⁷⁷ Potpis tintom.

⁷⁸ Zvonimir.

⁷⁹ Možda se radi o dr. Giuseppeu Dudine. U fondu Prefektore Istre u Puli (HAP) za njega postoje sljedeći podaci: sin Jakova i Marije, rođen u Izoli 24. III. 1904, općinski liječnik i sanitarni oficir u Bujama, zatim kapetan — liječnik u Africi; politički sekretar fašija u S. Orsolo (Trento); penzioner. Godine 1944. stanovao je u Bujama (zahvaljujem mr. Jakovu Jelinčiću na informaciji).

⁸⁰ Dr. Carlo D'Ambrosi.

⁸¹ Ranner.

⁸² Klobas.

⁸³ GLAŽAR BOŽO (MAKSO) dopisano je tintom.

⁸⁴ Primjedba je dopisana olovkom.

[4]

O k r u Ź n i
Narodno Oslobođilački Odbor
P o r e č⁸⁷

Tajništvo
Broj: 157
Dne, 13. XII. 1944.

Oblasni NOO
za ISTRU

IZVJEŠTAJ

Dne 9. XII. 1944. održan je sastanak Okružnog NOO-a Poreč, na kojemu su prisustvovali: Velić Ivko, tajnik — Lazarić Ratko, Šestan Josip, Kocijančić Lenjin, Prodan Ante, Baćac Viktor, Raner Nada, Draščić Antica a sa strane Oblasnog NOO-a prisustvovao je predsjednik Rakovac Joakim. Bili su odsutni zbog bolesti: predsjednik Cerovac Jakov, Gortan Živko i Ferucio.⁸⁸ Za druga Danila Krbavčića ne zna se već skoro dva mjeseca.⁸⁹ Drug Edo Nemarnik pao je koncem prošlog mjeseca na kotaru Motovun u selu Praćane.

Dnevni red bio je od prošlog sastanka.

1) **POLITIČKA SITUACIJA:** Na okrugu neprijatelj je stalno u pokretu i kopa ceste koje u isto vrijeme minira na više krajeva. Narod misli da će neprijatelj otići iz Istre, videći mjere koje on poduzima. Svugdje se očekuje spas jedino sa strane Crvene Armije. Reakcija je ubacila parolu, da Crvena Armija ne može napredovati, jer da su hitlerove armije jače od nje. Neprijatelj iskorištava sadašnju situaciju za svoju mobilizaciju, koja mu je prilično uspjela. Neprijatelj vrši svoju propagandu na sve moguće načine i svukuda ubacuje svoje letke, koje na kotaru Pazin dijeli čak po kućama. Letci kojima neprijatelj napada boljševizam, nemaju upliva na narod, dok oni u kojima se opisuje težak partizanski život u zimi, zbog nedovoljne obuće i odjeće kao i hrane, prilično su pokolebali čitav narod. Tako isto pokolebali su dosta narod i borce oni letci, koji pozivaju naše borce da se vrate svojim kućama, jer da im se neće ništa dogoditi. Prilikom zadržavanja II. brigade na našem okrugu, dezertiralo je oko četiristotine boraca. Za vrijeme svog boravka na našem okrugu ona je morala stalno bježati pred neprijateljem, ali uza sve to ona je dobila simpatije naroda.⁹⁰ Narod sve više i više odlazi u gradove bez propusnica i neprijatelj naređuje narodu da mu mora nositi hranu u gradove.

⁸⁷ HAP, Obl. NOO za Istru, T-398/1945. Original pisan strojem. Listova 5, stranica 5. U prilogu se nalaze organizacijske tablice za mjesec studeni 1944. Laminiran.

⁸⁸ Feruccio.

⁸⁹ Danila Krbavčića su uhapsili Nijemci 23. siječnja 1945. godine i bio je zatvoren u Buzetu, Pazinu i Trstu. S NOP-om se povezao početkom 1943. godine. 8. rujna 1943. sudjelovao je u razoružanju talijanskog garnizona u Buzetu. Pred kraj 1943. bio je član Kotarskog NOO-a Buzet, a sredinom veljače 1944. prilikom ponovnog formiranja Okružnog NOO-a za Buzet izabran je za predsjednika tog odbora i na toj dužnosti ostao do njegovog rasformiranja kada je izabran za predsjednika suda Okružnog NOO-a Poreč.

⁹⁰ Vidi bilj. br. 45 i 46.

Reakcija je svugdje digla glavu i počela je slobodno da rovari, a po nekim krajevima čak i kretati. Svećenstvo je sve aktivnije, a među prvacima nalaze se Don Orzan, bivši svećenik iz Šterne, svećenik iz Štrpeda i stari svećenik iz Buzeta.

Kotar Poreč: Općenito situacija nije loša. Jedino u NOO-ima postoji mnogo oportunitizma. U gradovima se situacija poboljšava. Opaža se pomanjkanje naše štampe, koju narod svugdje traži.⁹¹ Neprijatelj krstari tu i tamo a najviše na općinama Kaštelir, Nova Vas i Višnjan, gdje je mobilizirao.

Kotar Tinjan: Neprijatelj je sproveo mobilizaciju na općinama Vižinada i Karojba inače situacija je svugdje dobra. Narod očekuje spas od Crvene Armije i interesira se gdje se ona nalazi. Najslabija je situacija u selima koja se nalaze u blizini sela Trviža.

Kotar Pazin: Na ovom kotaru situacija je loša zbog kretanja bande. Neprijatelj svakodnevno baca letke i čak ih dijeli po kućama. Narod je pokolebao, ali se uvijek plaši bande. Govori se da će rat još dugo trajati. Narod se buni zbog pada arhive komande područja u neprijateljske ruke. Narod ide sve više u grad, čak i nekoji odbornici. Neprijatelj ih uopće ne kontrolira, dok vodi strogu kontrolu nad onima koji izlaze iz grada (građanima). Neprijatelj je postavio svoje župane u Zareče i Ukotiće.

Kotar Motovun: Neprijatelj govori da se je 43. Divizija raspala i da svi idu svojim kućama. U Zamaskom Dolu narod je počeo govoriti da neće biti više ni sa Njemcima ni sa partizanima nego da će u domobrane. Nekoji dezerteri koji su svojim kućama došli sa oružjem govore da će pucati na svakog partizana koji se približi njihovom selu.

Dvojica dezertera su čak otišla u neprijateljske redove. Narod se boji špijunaže ali neće da izda špijuna. Nesuglasice postoje između općine Motovun i Trviža zbog mobilizacije i zbog odlaska u gradove.

Kotar Buzet: Situacija je slaba zbog velikog broja neprijateljskih garnizona. Postoji mnogo familijarnosti među organizacijama i umjesto da se priznaje narodna vlast priznaju se pojedine obitelji (na pr. obitelj Prodan). Trgovci grada Buzeta spremni su na suradnju. Čitav narod simpatizira za NOP. Ne vodi se briga o siromasima što reakcija iskorišćuje. Tako se isto ne vodi briga o ranjenicima. Veliki je broj ljudi otišlo na rad na Kras, a među njima i nekoji odbornici.

Kotar Buje: Neprijateljska propaganda nije toliko aktivna, ali narod je prestrašen zbog neuspjeha bataljona »Alma Vivode«, kojega je neprijatelj uspio uništiti. Mnogo naroda misli da još nije ura za borbu, nego da bi najbolje bilo kad bi se partizani posakrivali po bunkerima i da bi ih on hranio.

---

⁹¹ Neposredno nakon odluke o osnivanju okruga Poreč, počeo je izlaziti Porečki vjesnik (1. listopada 1944) kao glasilo JNOF-a za okrug Poreč. List je izlazio do početka studenog 1944. Objavljeno je šest brojeva. 12. studenog 1944. Nijemci su otkrili i uništili tehniku Prop-odjela Okružnog JNOF-a Poreč pa je list prestao izlaziti. (Broj 6 tiskan je 5. listopada 1944. godine.) Zbog otežanih veza Glas Istre je neredovito stizao na područje okruga a Hrvatski list, glasilo JNOF-a za okrug Pula, dolazio je u malim količinama i s osjetnim zakašnjenjem. O tome opširnije vidi: *Štampa u NOB, Istra, Hrvatsko primorje, Gorski kotar. Materijali sa znanstvenog skupa u Pazinu 3. rujna 1983.* Novi list, Glas Istre, Centar za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, Rijeka 1983.

Narod općine Grožnjan, a osobito grada Buje, plaši se partizana misleći da će talijanski narod biti progonjen od Hrvata, a najviše se plaše intelektualci. Pop iz Grožnjana neće nikako da surađuje s nama i da pomaže NOP. Na općini Momjan pojedinci govore da će hraniti talijanske partizane a hrvatske da neće. Nekoji odbornici koji su se kao talijanski vojnici borili protiv SSSR-a izbačeni su iz NOO-a i sada rovale protiv NOP-a. Neprijatelj je svugdje bacio letke, ali nisu djelovali na narod.

Kotar Umag: Neprijatelj je postao mnogo aktivniji i zato narod nas se još više plaši nego prije. Dezerteri su još uvijek oni koji najviše koriste reakciji protiv našeg pokreta. Hapšenje i likvidiranje narodnog neprijatelja advokata Antoninija je dobro gledano od naroda, ali reakcija govori da to nijesu učinili partizani. Čuju se razni glasovi da je partizanski rat jako težak i da neće nikada svršiti, i slično. Nekoje uspjele akcije dobro su djelovale na narod.

Zaključci:

1) Zbog nastale situacije neće se raditi po odjelima nego će se posvetiti pažnja političkom radu.

2) Naglašavati i tumačiti neprijateljske uspjehe sa dijeljenjem penzije pod raznim vidovima.

3) Voditi pomirljivu politiku prema dezerterima.

2) **ORGANIZACIONO STANJE:** Okružni NOO ima 12 članova. Ponovno ga je pogodila nesreća gubitkom druga Eda Nemarnika. NOO je dosta nesretan zbog bolesti triju članova, koji su postali potpuno neaktivni. Tako isto i drug Krbavčić Danilo za kojega se već duže vremena nezna ništa. Tako naš NOO nije u stanju da rješava pitanja koja mu se postavljaju a tako isto ne može da pruži pomoć nižim NOO-ima. Rad NOO-a mnogo je otežan stalnim neprijateljskim krstarenjem na svim kotarevima osim Poreč i Tinjan. Članovi koji nijesu bolesni interesiraju se za rad koliko to dopušta situacija. Kulturnom izdizanju NOO-a posvećuje se malo pažnje. Još nijesu formirani svi odjeli, ali i ono što je postajalo nije dalo nikakvog konkretnog rezultata zbog pomanjkanja sastanaka. Tu se vidi da članovi odjela nemaju one odgovornosti kako bi trebali imati. Sastao se redovito jedino upravni odio.⁹²

Kotarski NOO-i su još slabi i tako će se još trebati potruditi prije nego što budu oni sastavljeni od pravih narodnih predstavnika i budu u stanju da rješavaju pitanja svog kotara. *Kotarski NOO Poreč* počeo je biti prilično dobar, ali još nema dobrog iskustva u radu. Kočnica u radu mu je bolest predsjednika i tajnika tako da rad ne može biti centralizovan. Ima 10 članova i počeo je pomagati svojim nižim NOO-ima. Općinski i seoski NOO-i su još slabi, ali narod ih je počeo pripoznavati i simpatizirati. Autoritet NOO-a se je pojačao.

Kotarski NOO Tinjan ima 12 članova i svi su aktivni osim dvojice jedan od kojih nije još nikada bio na sastanku kotarskog NOO-a. NOO je aktivan i požrtvovan te pomaže prilično općinskim i seoskim NOO-ima. Općinski NOO-i su počeli biti dobri i nekoji su počeli raditi samostalno. Tako isto se je počelo posvećivati pažnje seoskim NOO-ima koji sve više i više stižu auto-

---

⁹² Vidi dok. br. 2.

ritet kod naroda. Mobilizacija nekih odbornika kao i njihovo izbacivanje t. j. onih koji su se odazvali neprijateljskoj stavnji (levi)⁹³ mnogo je popravilo situaciju na općinama Vižinadi i Karojbi.

Kotarski NOO Pazin ima devet članova, ali u NOO-u vlada nejedinstvo i neodgovornost. Pojedini su se članovi dosta i pokvarili zbog nastale situacije i rada reakcije. Rad NOO-a nije centralizovan nego pojedini članovi rade na svoju ruku. Općinski NOO-i imaju malo pomoći od ovog kotarskog NOO-a. Sastanci se ne održavaju redovito osim u općini Kršikla. Seoski NOO-i po pojedinim općinama su prilično aktivni i to na općinama Trviž, Kršikla i Sv. Katarina, dok na ostalima njihov rad je vrlo slab ili ga uopće nema.

Kotar Motovun je vrlo slab i ne može nikako da se sastane u cjelini jer neprijateljsko krstarenje to ne dozvoljava. Ovom NOO-u se uopće nije pružilo pomoći od naše strane, jer prvi put naši članovi koji su bili zaduženi na ovom kotaru bili su zapustili teren a zadnji mjesec drug Edo koji je bio zadužen da radi na terenu ovog kotara poginuo je. Tako isto su neredoviti sastanci općinskih i seoskih NOO-a, koji uživaju malo autoriteta kod naroda osim na pojedinim krajevima.

Kotarski NOO Buzet ima 11 članova. On je reorganiziran i pojačan sa novim kadrom. Svakako svi NOO-i osim u pojedinim krajevima uživaju autoritet kod naroda.

Kotarski NOO Buje nije još u stanju da rješava svoja pitanja i teško će doći do toga jer u njemu vlada veliki oportunistički nastroj. Isto su tako oportunistički nastrojani općinski i seoski NOO-i. Organizacija je bila slabo postavljena na ovom kotaru jer u NOO-ima ima uglavnom Talijana. Negdje u NOO-u su sami fašisti, kao na pr. u selu Lozari.

Kotarski NOO Umag ima 9 članova, koji su svi aktivni i odgovorni ali se narod teško organizira, tako da njihov rad ima malo uspjeha. Općinski i seoski NOO-i će se svi reorganizirati jer neće da dođu na sastanke. Oni više simpatiziraju za neprijatelja nego za nas.

Čistke od oportunističkih elemenata sprovele su se svugdje, počam od kotarskih pa do seoskih. Sastanci su se svugdje pokrenuli osim na kotarevima Motovun i Umag. Skupove sa selom je teško održavati.

U NOO-ima se još opaža dosta familijarnosti tako da ova greška im je dosta velika zapreka u radu.

3) UPRAVNI ODIO: ima 4 člana sa pročelnikom. Drugovi su svi aktivni i odgovaraju u svom radu, ali se nailazi na poteškoće kod kotareva, jer odjeli nisu još formirani od dobrih drugova i ne odgovaraju još nigdje za svoj rad. Na kotaru Pazin nema čak ni pročelnika. Sastanci su se održali na svim kotarevima ali upravni odio nije još nigdje izvršio zadatke, koji su se predanji postavili. Do sada su formirane udarne grupe samo na kotaru Umag i okružna. Nema se još pregleda o propusnicama tako da seoski NOO-i samo stvaraju propusnice za kretanje po kotaru i izvan njega. Na okrugu ima 3.688 mobiliziranih (Umag — 230) a dezertera skoro hiljadu. Narodne straže funkcioniraju svugdje slabo i od najboljih drugova narodnih straža formirati će se borbene grupe.

---

⁹³ Regrutacija, novačenje, vidi bilj. br. 48.

4) **SUDSKI ODIO:** Narodni okružni nije proradio i tako isto ostali su neaktivni i sudovi po kotarevima.

5) **PROSVJETNI ODIO:** Po prosvjetnom radu do sada se je malo radilo, jedino narodni učitelji sakupljaju pionire i rade s njima ali za sada im je nemoguće predavati redovitu školsku obuku. Učitelji koji su trebali doći na kotareve Umag, Buje, Tinjan i Poreč nijesu još stigli na svoja mjesta, tako da se nije počelo još raditi sa djecom na ovim kotarevima.

6) **PREHRAMBENI ODIO:** Zbog nastale situacije posvetiti će se pažnja jedino ovom odjelu, koji do sada nije dao nikakvog konkretnog rezultata. Ovaj se je odio pojačao brojčano sa kadrom iz ostalih odjela i to sa Škopcem Marijom, iz prometnog, Ladavcem Josipom iz socijalnog i Gurijanom Antonom,⁹⁴ bivšim pretsjednikom kotara Buje, s druge strane Božić Miru se je kooptiralo u kotarski NOO Motovun. Na taj način odjel ima dva člana više nego prije i to zato jer situacija to i zahtjeva. Točnog pregleda u prehrani nema se jer i ako je bio određen sastanak dva puta članovi se nisu odazvali.

Odjeli: narodnog gospodarstva, finansija, obnove zemlje i tehničkih radova ostali su potpuno neaktivni. Tako su isto ostali neaktivni odjeli prometa i zdravstva.

Zaključci i raspodjela rada: zaključci su doneseni iza svake točke. Pretsjednik Cerovac Jakov, tajnik Velić Ivko, upravni odio Lazarić Ratko, predsjednik suda Krbavčić Danilo, prosvjetni odio Šestan Josip, prehrambeni odio Kocijančić Lenjin, gospodarski i finansijski odio Gortan Živko, obnova zemlje i tehnički radovi Baćac Viktor, socijalni odio Nada Raner, prometni odio Ferucio,⁹⁵ zdravstveni odio Draščić Antica, Prodan A. Propodjel.

Raspodjela terena: Lazarić Ratko i Velić Ivko Tinjan — Poreč i centar, Kocijančić Lenjin centar prehrane, Baćac Viktor i Nada Raner kotar Pazin, Prodan Ante kotar Motovun, Draščić Antica kotar Buzet, Šestan Josip kotareve Umag i Buje. Gortan Živko po mogućnosti na centar NOO-a a ostali bolesni članovi trebali bi raditi po mogućnosti svaki na svom mjestu gdje se nalaze.

Smrt fašizmu — sloboda naroda!

M. P.⁹⁶

Tajnik:
Velić Ivko⁹⁷

⁹⁴ Anton Gorjan.

⁹⁵ Feruccio.

⁹⁶ Pečat okrugla oblika sa zvijezdom petokrakom u sredini i natpisom uz rub pečata: »OKRUŽNI NARODNI OSLOBODILAČKI ODBOR Poreč«. Riječ »Poreč« dopisana je tintom preko otisnute riječi »BUZET«.

⁹⁷ Potpis tintom.

[5]

O k r u ž n i
Narodno Oslobodilački Odbor
P o r e č⁹⁹

Tajništvo

Broj: 5¹⁰⁰ dne, 25. III. 1945.

IZVJEŠTAJ

Dne, 22. III 1945. održan je sastanak Ok. NOO-a, na kojem su prisustvovali: tajnik — Velič Ivko; Nada Raner, Kocijančić Lenjin, Draščić Antica, Maurović Vjekoslav i Nefat Josip. Od strane Obl. NOO-a bio je prisutan drug Božo Kalčić.¹⁰¹ Nisu prisustvovali sastanku: pretsjednik — Cerovac Jakov, Bačac Viktor, Gortan Živko i Prodan Ante. Prodan zbog nepoznatih razloga a ostali zbog bolesti.

Sastanak se je održao po slijedećem dnevnom redu:

- 1) Kooptiranje
- 2) Čitanje direktiva i pisama
- 3) Politička situacija
- 4) Organizacijono stanje
- 5) Sudsko-upravni odjel
- 6) Prop-odjel i prosvjetni odjel
- 7) Narodno gospodarstvo
- 8) Socijalni odjel
- 9) Prometni odjel
- 10) Zdravstveni odjel
- 11) Raspodjela rada
- 12) Kontrola rada
- 13) Kritika i samokritika
- 14) Razno

1) **POLITIČKA SITUACIJA:** Teror bande je malo pao i vrlo je otežano kretanje na Umagu, Poreču i Buzetu, dok na ostalim kotarevima je bolje. Narod je počeo da se odvaja od neprijatelja i tamo gdje je do sada bio pod

---

⁹⁹ HAP, Obl. NOO za Istru, T-277/45. Original pisan strojem. U gornjem desnom uglu na prvoj stranici dopisano je tintom: »Oblasni NOO za Istru Tajništvo broj: 272. prim. 20. IV 45«. Listova 7, stranica 7. Laminirano.

¹⁰⁰ Brojka 5 dopisana je tintom iza precrtane štampane brojke 177.

¹⁰¹ Božo Kalčić, član Oblasnog NOO-a za Istru, poslao je Tajništvu Obl. NOO-a za Istru na otok Olib opširniji izvještaj o prilikama na području sjeverozapadne Istre u kojem ga izvještava o sastanku Okružnog NOO-a za Poreč. Vidi Obl. NOO za Istru 654/45.

njegovim utjecajem. Oni, koji su pobjegli iz Muna popravljaju situaciju, kao i oni koji pišu iz naših divizija. Tako isto i naša štampa mnogo pomaže poboljšanju situacije.¹⁰² Oni, koji imaju crvenu kartolinu, počeli su se kajati, a dezerteri pak su počeli govoriti, da oni nijesu pošli u službu okupatora. Utjecaj reakcije počeo je opadati i reacioneri se danomice raskrinkavaju. Talijanski reacioneri počeli su raditi javno u gradovima i u potalijančenim krajevima. Narod prihvaća naše parole. Reacioneri tipa Brumnić¹⁰³ i Željko Gržinić počeli su tražiti veze kako bi mogli da dobiju u vremenu. Talijani po selima uglavnom su uz NOP. U gradovima narod je pod utjecajem reakcije ali ipak se je počeo miriti s time, da se Istra priključi Jugoslaviji. Kralj i četnici omraženi su kod naroda, jedino od Kaldira do Trviža postavlja se pitanje kralja. Simpatije za Crvenu Armiju su ogromne ali i simpatije za našu Armiju dnevno rastu. Skoro nitko ne želi iskrcavanje i to gdje je narod više uz nas jer se boji da bi sa saveznicima došlo i reacionera. U slabijim krajevima narod se plaši da bi im saveznici, prilikom iskrcavanja, uništili njihova bogatstva. U nekim krajevima narod se ne plaši više iskrcavanja jer je svjestan svoje snage. Narod ide manje u gradove i ne nosi hranu u okupirano područje, osim ono što mu je potrebno da zamjeni za najpotrebnije stvari. Narod je počeo tražiti naše propusnice za kretanje i to skoro u čitavom okrugu a u isto vrijeme u nekim krajevima služi se i neprijateljskim. Šverc je počeo opadati osim na kotarevima Buje i Umag. Ugled narodne vlasti danomice raste i narod traži savjete od naših NOO-a. Moral neprijateljske vojske svakim danom opada i pomirila se je s time da će izgubiti rat.

Fašisti su počeli tu i tamo dezertirati u naše redove ili se sakrivaju kod svojih kuća. Radnici Todt-a uviđaju svoju grešku i počeli su bježati od neprijatelja i prijavljuju se narodnim vlastima. Narod je potpuno uvjeren da će Njemačka izgubiti rat i svugdje govori o skorom svršetku rata. Narod se boji da bi mogli doći četnici u Istru i već je reakcija počela da širi alarmantne vijesti u tom pogledu. Svećenstvo je svugdje vrlo aktivno. Prilikom mitraljiranja savezničkih aviona u okolici Buzeta Motovuna i drugdje, narod se boji kretanja po cestama pogotovo ako je u blizini kakvog neprijateljskog kamiona ili transporta.

Kotar Poreč: Banda krstari ali se je situacija poboljšala. Narod priznaje narodnu vlast gdje su formirani NOO-i i savjetuje se s njima ali zbog dobrog ekonomskog stanja neće mobilizaciju. Koloni i veleposjednici su uglavnom po strani. Siromašni seljaci su najbolji. Rad popova je dosta aktivan. Pop iz Vrsara pozivlje žene da idu na ples sa Njemcima i nagovarao je jednu omladinku, kazujući joj sliku nekog Njemca, da bi mogla s njim voditi ljubav, jer da je taj Njemac lijep, mlad i pošten. Žene su po strani iako su bolje nego li muškarci. Ima uslova da se rad pokrene, jer 90 % naroda je uz jedinstvenu frontu. Špijunaža je dosta jaka i to koči rad na terenu. Većina muškaraca imaju crvenu kartolinu i zato ne bježe ispred neprijatelja. U samom gradu reakcija je postala vrlo aktivna i počeli su se stvarati odbori za doček saveznika. Glavni aktivista je biskup koji održava velike predike u crkvi i dano-

---

¹⁰² U veljači 1945. počeo je izlaziti list Nove vijesti kao logički nastavak ranijeg Porečkog vjesnika. Vidi bilj. br. 89.

¹⁰³ Zvonimir.

mice obilazi kuće porečkih reakcionara. Parola, koja se najviše širi je da Makedonija, Srbija i Crna Gora neće biti djelovi federativne Jugoslavije, da će Mirna dijeliti Istru, da NOV nije regularna vojska itd. Najbolji grad je Vrsar, dok je Višnjani dobar centar reakcije. Fašisti iz Vrsara govore da kada budu partizani došli u grad da će im zahvaliti za to što su držali mir i red a nisu pljačkali. Nekoji iz Flengi, koji bježe ispred naše mobilizacije, dali su oružani otpor našoj vojsci, i tražili su mitraljez od Njemaca.

Kotar Tinjan: Banda danomice krstari ali narod sve više simpatizira za NOP! Mobilizacija je pokrenjena. Šverc opada i narod svakim danom sve manje priznaje neprijateljsku vlast. Raskrinkavanje Brumnića je uspjelo i likvidiranje nekotih reakcionera dobro je odjeknulo kod naroda, koji govori, da se je to moglo učiniti i prije. Krimski konferencija zanima narod ali nije svugdje dobro poznata niti protumačena kako bi trebalo. Čišćenje NOO-a od sabotera je dobro gledano od naroda koji govori da su ti odbornici to i zaslužili. Narod mrzi dezertere i govori neka idu u vojsku. Skoro svugdje narod bježi ispred neprijatelja osim općine Vižinade gdje je neprijatelj prisilio seljake pojedinih sela da moraju vršiti dužnost kapovila.¹⁰⁴ Neprijatelj je ubacio svoje špijune kako bi mogao doći do kontakta sa našim organizacijama ali dvojica od njih su već uhapšena (omladinke). Najreakcionarnija sela u kotaru jesu Katun i Sinozici, koja su direktno povezana sa Porečom. Prilikom proslave godišnjice Crvene Armije, dvojica od njih su zapucali na žene i omladinu, koje su bile spremne da idu u Sv. Lovreč da pišu parole i vrše druge akcije po gradu. Odbornik iz sela Banki, op. Tinjan, bio je dočekan na putu od nekoga, koji ga je sa bombama ubio a ostale ranio. Izgleda da je to učinjeno zbog lične mržnje.

Kotar Pazin: Banda krstari po čitavom kotaru i poduzela je čak i neke rastrelamente prilikom kojih je poginuo zamjenik komandanta područja. Počelo se je dobro gledati na mobilizaciju i izgleda da će ista dobro krenuti. Oni koji su bili u Todt-u pobjegli su svojim kućama. Iz opć. Sv. Katarine došlo ih je 25 u jedan dan, koji su radili na bauksitu. Reakcija u gradu služi se raznim tipovima, dok po selima preko svećenstva i to najviše iz Trviža, Kašćerge i Grdog sela.¹⁰⁵ Pop iz Kašćerge govorio je sa oltara protiv naših drugarica i NOP-a i da će kćerke ubijati svoje očeve. Također agitira za kralja Petra i govori da ćemo spasti pod Engleze.

Fratari iz Grdog sela vodi pomirljivu politiku, daje narodu propusnice, sa kojima, govori on, da se može bez straha kretati. Isto je tako dao nekotima pomoć bez znanja narodne vlasti. Nagovara narod neka plaća porez. On je također poveo neku sabirnu akciju. Šverc pomalo opada i narod traži propusnice od NOO-a. Neprijatelj ubacuje trupove po selima. Narod Pazina gleda dobro na NOP i uvjeren je da partizani nisu uništeni, već da će uskoro osloboditi naše gradove. Nekoje akcije u samom gradu podigle su moral u narodu. Pop iz Pićnja kleknuo je pred komandira jedne naše čete da ne puca iz grada na Njemce i drugi dan se je hvalio pred Njemcima za to njegovo junaštvo. Narod je upoznat sa ciljevima NOB-e i uvjeren je da bez borbe nema slobode, ali politika čuvanja glave mnogo je raširena kod oportunisti.

¹⁰⁴ Župan, poglavar sela.

¹⁰⁵ Grdoselo.

Kotar Motovun: Narod simpatizira za NOP ali banda dosta krstari i to najviše na općinama Draguč i Novaki. Šverc se je smanjio. Pop Galo radi preko Prodan Antona i Mikulić Ivana iz Novaki, koji je sa ocem pozvao jednog čalna kot. NOO-a na suradnju. Šire parolu o autonomnoj Istri, propagiraju protiv Drndića,¹⁰⁶ da oni nisu narodni ljudi već komunisti. U Motovunu reakcija je ubacila parolu da tko bude kopao tri dana bunkere da će si spasiti glavu, tako da su kopali bunkere za fašiste i Njemce i to sva motovunska gospoda pa čak gospođe i gospođice. Grad Motovun počeo je simpatizirati za nas ali se narod mnogo boji neprijateljskog terora.

Kotar Buzet: Situacija se pomalo poboljšava i narod se sve više interesira za događaje na frontovima kao i za bombardiranja neprijateljskih uporišta. Teško je raditi sa narodom jer neprijatelj stalno krstari i pljačka po selima. Narod se boji te pljačke jer ako do sada su Svabe pljačkali špeh i jaja sada su počeli uzimati na veće količine pšenicu i krumpir i govore narodu da će ih morati hraniti. Narod se također plaši jer se širi parola da će doći četnici i ustaše jer znaju da su oni još bolji pljačkaši od Njemaca. Da bi neprijatelj mogao povezati uz sebe narod daje tesere¹⁰⁷ svima, čak ih šalje i onima koji je ne pođu sami tražiti. Neki naši narodnjaci su ih vratili po pošti i zahvalili se na njihovoj širokogrudnosti. Svećenik iz Roča nije promijenio svoj stav jer se bilo pred njega stavilo da pokupi one učbenike sa pavelićevom slikom koje je bio podijelio narodu. Narod svaki dan sve više poštuje narodnu vlast. Šverc se još malo opaža. Nakon hapšenja nekih pojedinaca reakcija radi mnogo manje.

Kotar Buje: Narod je masovno otišao po crvene kartoline, ali se je uvjerio da mu to malo koristi, jer Njemci ih uza sve to mobiliziraju i u nekim selima su im pocepali te kartoline. Odbornici sada bježe ispred svojih viših foruma jer se boje da će ih pozvati na odgovornost. Narod općine Oprtalj optužuje svećenika iz Zrenja koji ih je savjetovao da pođu po kartoline. Po kartoline su pošli čak i nekoji odbornici općinski. Ponovno se je počelo raditi ali narod se boji i neće da dolazi na skupove. Mnogo se šverca, a najviše sa solju. Čekanje je zahvatilo sve, ali ipak dezerteri se manje boje mobilizacije. Reakcija šalje svoje ljude iz Trsta, koji agitiraju za talijansku Istru i to najviše u okolici Momjana i Oprtlja. Postavlja se također i pitanje da zašto Istra ne bi mogla biti sama.

Kotar Umag: Neprijatelj je svakodnevno po selima i pljačka na sve načine. Narod ga je počeo mrziti, ali u domobranima ne vidi zločince, jer govore da su i oni za partizane. Naš rad je vrlo težak i može se doći do naroda samo po noći. Špijunaža je vrlo jaka kao i rad reakcije. Lokateli iz Savudrije agitira za italijansku Istru. Narod je uz pokret i antifašista ali je na vrlo niskom nivou političkog znanja jer se slabo koristi sa ono malo štampe koja dolazi, a s druge strane ne može se masovno raditi sa narodom. Partizani uživaju veliki autoritet i voljeni su od naroda.

P. S. Po čitavom okrugu neprijatelj pljačka slamu i sijeno i prisiljava seljake, da mu to voze u Sloveniju.

---

¹⁰⁶ Braća Ante i Ljubo Drndić.

¹⁰⁷ Tessera — iskaznica, legitimacija. Ovdje se vjerojatno misli na karte za živežne namirnice (*tessera nnonaria*) Momjan.

Zaključci:

- 1) Popularizirati novu vladu Jugoslavije i s time pobjedu NOP-a,
- 2) Agitirati protiv kralja Petra, kao izdajnika i razbijača narodnog jedinstva,
- 3) Popularizirati Jugoslavensku Armiju,
- 4) Tumačiti narodu krimsku konferenciju i prikazati poraz reakcije,
- 5) Raskrinkavati Brumnića i Željka Gržinića, kao domaće reakcionere i otvorene sluge okupatora,
- 6) Pojačati politički rad među masama, posebice tamo gdje je reakcija najjača,
- 7) Upoznati mase sa linijom NOB-e.

2) **ORGANIZACIONO STANJE:** Okr. NOO imao je do sada 8 članova od kojih 3 bolesna a ostale aktivne. Kooptirani su u NOO drugovi: Maurović Vjekoslav iz kot. NOO-a Motovun i Nefat Josip iz kot. NOO-a Pazin. Tako da sada naš NOO broji 10 članova od kojih 2 drugarice. Predvidjelo se je za člana Okr. NOO-a Ladavca Vjekoslava, komesara komande mjesta Pazin, ukoliko bi ga dala komanda područja. Rad NOO-a krenuo je sa mrtve tačke, na kojoj se je nalazio prije dva mjeseca i članovi počeli su se upućivati u rad i ozbiljno shvaćati zadatke. Počelo je u NOO-u postojati jedinstvo i centralizacija rada. Osnovna je greška NOO-a zanemarenje kulturno-prosvjetnog izdizanja, a prosvjetne sastanke se ne može održavati zbog opasnosti. S druge strane ne zna se koristiti ono malo štampe koja dolazi. Zato članovi NOO-a ne mogu da pristupe rješavanju zadataka sa jasnim perspektivama iako su požrtvovali. Vrlo često padne se u sitničarenja i zanemari se ono najvažnije. Tako se isto još ne zna dovoljno koristiti vrijeme. Ok. NOO preuzima sav rad na sebe, tako da se koči razvitak kot. NOO-a. Naši članovi ne znaju još pristupi[ti] planskom rješavanju zadataka tako da rad nema onog uspjeha kakvog bi trebalo da ima. Još se usko gleda na rad NOO-a misleći samo za svoj odjel, dok se ostale zanemaruje, tako da članovi se ne razvijaju svestrano. Ova greška je prouzrokovala izvjesne posljedice kod nižih NOO-a. Malo se je do sada pomoglo nižim NOO-ima na terenu jer po tome su radili samo 4 tako da 3 kotara bili su bez člana Okr. NOO-a i prepušteni sami sebi. Odjeli za sada ne rade osim prehrambenoga koji se počeo dobro razvijati ali je još nepotpun tako da ne može da svršava zadatke u cjelosti. Kotarski NOO-i su svi slabi i greške našeg NOO-a su prenesene na njih a osim toga imaju još mnogo neodgovornih članova. Kod svih njih nema inicijative nego svi očekuju pomoć od Okr. NOO-a. Osnovna greška je kot. NOO-a usko gledanje na rad tako da ako nema jednog člana za neko vrijeme na radu zastaje rad čitavog NOO-a. Kot. NOO-i se sporo izdižu jer im se nije posvetilo dovoljno pažnje zbog slabosti našeg NOO-a. Vrlo često padaju na liniju manjeg otpora i familjarnosti. Još se svugdje sektaši o uvlačenju žena u NOO-e i to se odmah osjeti kad se prolazi kroz naša sela, jer tamo gdje postoje žene u NOO-ima rad ide mnogo bolje, dok tamo gdje ih nema, naši NOO-i su se skoro raspali. NOO-i ne žive sa narodom nego su odvojeni tako da sav rad u selu pade na pojedince. Sastanci kot. i opć. NOO-a održavaju se skoro svugdje redovito dok seoskih ne. Skupovi se malo održavaju. Autoritet narodne

vlasti raste danomice ali članovi NOO-a u mnogo krajeva nisu toga svjesni. Čistke se je učinilo tu i tamo u NOO-ima od saboterskih elemenata ali će ih trebati još mnogo pročistiti a osobito na Bujama i Poreču prije nego igdje drugdje.

Kotarski NOO Poreč ima 7 članova od kojih samo trojicu aktivnih a dvojicu na kursu. Članovi nemaju dovoljno inicijative tako da se rad NOO-a slabo razvija.

Kotarski NOO Tinjan ima 10 članova od kojih dvije drugarice. Drugovi su svi dobri osim jedne drugarice koja se slabo izdiže. NOO je kao bez glave jer pretsjednik je bolestan dok se tajnik¹⁰⁸ nalazi na kursu. Svakako posvećujući pažnju ovom NOO-u moglo bi se ga ukratko izgraditi i osposobiti da rješava sva pitanja. Članovi imaju volju za rad ali nemaju inicijative.

Kotar Motovun ima 8 članova od kojih jednu drugaricu. Do sada ovaj NOO je malo pokazao na radu jer mu se nije pružila pomoć od naše strane ali ima uslova da se dobro razvije.

Kotarski NOO Pazin ima 6 članova, svi muškarci. NOO je vrlo slab jer do sada nije imao pomoći od naše strane i zbog slabosti situacije nije se sastajao duže vremena.

Kotarski NOO Buzet ima 9 članova od kojih 2 drugarice. Ovaj NOO je vrlo aktivan i ima mogućnosti da se dobro razvije.

Kotarski NOO Buje imao je samo 3 člana i predvidjelo se još 4.

Kotarski NOO Umag ima 7 članova.

Općinski NOO-i skoro svugdje su samostalno počeli raditi ali kotarski im ne pružaju pomoći kako bi trebalo. Ima pojedinih općinskih NOO-a koji funkcioniraju bolje nego kotarski NOO i to se opaža osobito na kotaru Pazin.

Seoski NOO-i su dosta slabiji ali ipak su prilično aktivni.

Ne možemo poslati tačne podatke o organizaciji jer kotarevi nam nisu poslali svoje izvještaje.

Zaključci: 1) Uvlačiti žene u NOO-e i čistiti ih od saboterskih i kolebljivih elemenata, 2) Paziti da se ne bi u NOO-e uvukli saboteri. 3) Formirati mjesne NOO-e u Poreču i Pazinu, 4) Kotarski NOO-i trebaju održavati sastanke seoskim NOO-ima uz prisustvo općinskih, 5) Reorganizirati prehranbene odjele sa referentom, 6) Popuniti i osamostaliti kot. NOO-e.

3) SUDSKO-UPRAVNI ODJEL: I. Narodni sudovi nisu proradili ali ima dosta rasprava koje narod traži da ih maši sudovi riješe, i zato dati će se svim sudovima u zadatak da riješe sve sporove na kotarevima u duhu narodnog suda.

II. Mobilizacija ide teško ali ipak se je počelo nešto mobilizirati. Od zadnjeg sastanka se je mobiliziralo na okrugu oko 50 boraca i to najviše na kotaru Tinjan. Špijunaža je dosta jaka a u pojedinim krajevima organizirana

---

¹⁰⁸ Miljenko Benčić.

i to Buje, Umag, Poreč, Pazin i općina Novaki na kotaru Motovun. Poduzelo se je mjere na svim kotarevima sa hapšenjima i likvidiranjem raznih špijuna i reacionera i špijunažu se je dosta oslabilo jer se je pogodilo baš krivce, s druge strane ostali su se počeli bojati. Narod gleda vrlo dobro na ove akcije govoreći da se je to moglo prije izvršiti. Švercere se je počelo zaustavljati i plijeniti im robu tako da sada se opaža po čitavom Okrugu da šverc popušta. Narod ne nosi hranu u okupirano područje osim na Umagu i Bujama. Jedino se nosi ono potrebno za zamjenu soli, sumpora, modre galice i sl. Komisija za utvrđivanje zločina koju su bili formirali drugovi Baćac¹⁰⁹ i Gortan¹¹⁰ nije dala nikakvog rezultata tako da će ovu dužnost uzeti na sebe NOO. Suradnja sa vojnim vlastima je vrlo slaba tako da će se predstaviti pred naše NOO-e da komandant mjesta bude prisustvovao na sastancima NOO-a.

Zaključci: 1) Mijenjati za sol samo pšenicu i jaja. 2) pokupiti podatke o mobiliziranima i dezerterima, 3) komande mjesta trebaju biti obilježene od članova kot. NOO-a i pozivati komandante mjesta na sastanak Kot. NOO-a. 4) pokupiti i utvrditi sve zločine okupatora i njegovih pomagača od 1918 god. i donesti ih na buduću sastanak.

4) **PROP-ODJEL:** Naš prop-odjel izdao je 500 komada letaka prilikom 8 marta i pet puta »Nove vijesti«. Štampa je dosta popravila situaciju ali naši NOO-i ne znaju koristiti jer u mnogim krajevima mjesto da ju čita cijeli narod čitaju je samo pojedinci. Civilne veze za štampu donekle su počele funkcionirati ali ne ide sa onom brzinom kojom bi trebalo da ide. Proslave za godišnjicu C. Armije i dan žena su dobro uspjele i neprijatelj je ostao iznenađen. Prva proslava je bila proslavljena na svim kotarevima osim Umaga, dočim 8 mart je bio proslavljen svugdje. U proslavama su se istakli kotarevi Buzet, Motovun, Tinjan i Pazin gdje je sudjelovalo čitavo stanovništvo. Mitinzi se malo održavaju jer neprijatelj kreće po selima i po noći. Pokupljaju se potpisi i šalju se brzojavi sa svih kotareva drugu Titu i AVNOJ-u. Naša propaganda dobro je gledana od naroda i popravlja situaciju.

Neprijateljska propaganda je vrlo aktivna i neprijatelj baca svukuda svoje letke, kojima narod malo nasjedne. Najviše ima uspjeha parola čuvanja glave i čekanja tako da ne samo narod nego i članovi NOO-a su u nekim krajevima postali oportunisti.

Zaključci: 1) nabavljati materijal za štampu, 2) uništavati talijanske natpise po selima u kojima se to još nije izvršilo.

Prosvjeta: Za sada ne postoji mogućnost da se otvaraju škole jer neprijatelj ima potpunu kontrolu našeg okruga.

Zaključci: Pripremiti naslovne tabele sa natpisom: Osnovna narodna škola.

5) **GOSPODARSKI ODJEL:** Rad tog odjela je još slab ali ipak se je počelo donekle raditi planski tako da je počelo i prebacivanje hrane. Pronašlo se je 3 kanala za prebacivanje preko kojih je već nešto prolazilo. Prebacilo

---

¹⁰⁹ Viktor.

¹¹⁰ Živko.

se je oko 20 komada goveda sa kotara Tinjana, za Diviziju. Zatim se je prebacilo 71 kg. špeha (preko leve veze), dok preko desne se ne zna koliko se je špeha prebacilo (izgleda oko 200 kg.). Za bolnicu su se prebacile druge razne stvari. Preko Buzeta se je prebacilo 285 kg. špeha i raznih stvari za bolnicu. U fondovima ima: Buzet — oko 300 q razne hrane; Pazin — 220 q; Motovun — oko 60 q.; Tinjan — 665 q., dok sa kotareva Buje, Umag i Poreč nema se pregleda. Sabiranje se ne vrši redovito jer članovi NOO-a nisu shvatili pitanje prehrane kako bi trebalo. Nema se također kontrole nad NOF-om samo zato jer se nije konkretno zadužilo kotarske komisije, koje prilično sabotiraju rad.

Zaključci: 1) Prilikom 1. maja sprovesti takmičenje za sakupljanje i to da svaki kotar sakupi najmanje 30 kom. goveda i 50 kg. masti, 2) najstrožu kontrolu nad NOF-om, 3) pokupiti podatke o obveznicama.

6) **SOCIJALNI ODJEL:** Pomaže se siromasima na svim kotarevima ali socijalni odjeli ne postoje. Nema se pregleda o onom što se je dalo siromasima jer kotarevi ne izvještavaju ali svugdje se prilično pomaže. Socijalni odjel najbolje funkcionira na kotaru Tinjanu gdje se pomaže svim siromasima u novcu i hrani. Isto se dobro pomaže siromasima na kotaru Buzet gdje se pomaže sa novcem, hranom i mlijekom.

Zaključci: 1) Pročelnik odjela neka šalje izvještaje višem odjelu sa točnim podacima, 2) formirati radne čete koje će pomoći obraditi zemlju onim obiteljima čiji su muževi i sinovi poginuli u vojsci ili se nalaze sada u vojsci, 3) krečiti kuće onima koji ne mogu to da sami učine, 4) pokupiti podatke o poginulima i o popaljenim kućama (kubatura), 5) pokupiti podatke o ranjenicima i invalidima i pomoći im.

7) **PROMETNI ODJEL:** Prebacilo se je nešto hrane sa kotara Tinjan na kotar Motovun (10 q.) i nastavlja se sa prebacivanjem.

Zaključci: 1) Prebaciti što više hrane sa kotara Poreč na kotar Tinjan a sa Tinjana na Pazin i Motovun, sa Umaga i Buja na Buzet.

8) **ZDRAVSTVENI ODJEL:** Svrab se je dosta raširio po okrugu a najviše je raširen na kotarevima Motovun i Pazin. Lijekovi se nabavljaju ali u malim količinama tako da se pomoć ne može pružiti svima.

Zaključci: 1) Pronaći referenta za kotareve, 2) objašnjavati politički potrebe čistoće, 3) kopati zahodske jame gdje se to još nije učinilo, 4) dati u zadatak kotarevima da nabave partizansko bure za komandu mjesta, 5) nabavka medicinala i to najviše antitetanusa, antikolerico, kalcio, antitifico i jodio i alkohol.

9) **RASPODJELA RADA I TERENA:** Cerovac Jakov — predsjednik; Velić Ivko — tajnik; Maurović Vjekoslav — Odjel umutarnje Uprave; Prodan Ante — Prop-odjel i prosvjetni odjel; Baćac Viktor — Predsjednik suda; Kocijančić Lenjin — Prehrambeni odjel; Gortan Živko — Gospodarski i financijski odjel; Nefat Josip — Prometni odjel i pomoćnik prehrambenog odjela; Nada Raner — Socijalni odjel; Draščić Antica — Zdravstveni odjel; Velić Ivko — centar — Tinjan i Poreč; Kocijančić Lenjin — Pazin; Nefat Josip — Motovun; Mau-

rović Vjekoslav — Buzet; Nada Raner i Draščić Antica — Buje i Umag; Prodan Ante — centar prop-odjela; Drugovi Cerovac, Bačac i Gortan momentalno ne mogu na teren.

10) **RAZNO:** Budući sastanak održati će se dne 21. IV. 1945.¹¹¹

Smrt fašizmu — sloboda naroda!

M. P.¹¹²

Tajnik:
Velić Ivko¹¹³

Riassunto

VERBALI DEL COMITATO POPOLARE DI LIBERAZIONE CIRCONDARIALE DI PARENZO

Dražen Vlahov

Dal settembre 1943 al maggio 1945 il Comitato Popolare di Liberazione regionale per l'Istria in più riprese portò a termine la riorganizzazione della ripartizione amministrativo-direzionale dell'Istria in distretti. L'autore è dell'opinione che tali cambiamenti avvenuti così spesso vennero condizionati dal graduale incremento del Movimento Popolare di Liberazione, dal rapporto di forze nella regione e dallo sviluppo della situazione internazionale. Esprime il parere che sui mutamenti apportati fino all'estate del 1944 influirono i rapporti interni-politici e che i successivi cambiamenti furono dovuti decisamente all'influenza degli avvenimenti internazionali. Tra questi ultimi annovera anche i mutamenti del settembre 1944, quando il Comitato Popolare di Liberazione regionale eliminò i circondari di Pinguente e di Pisino e formò il nuovo circondario di Parenzo.

Allegati sono quattro verbali del Comitato Popolare di Liberazione circondariale di Parenzo e il verbale degli Affari Interni di questo Comitato del 19 novembre 1944, con la precisazione che l'importanza di questi documenti per lo studio della storia dello sviluppo del potere popolare durante la Lotta Popolare di Liberazione in Istria è tanto maggiore in quanto vennero redatti nel periodo in cui il Comitato Popolare di Liberazione regionale per l'Istria si trovava in territorio liberato nel Gorski Kotar, rispettivamente nell'isola di Ulbo (Olib).

---

¹¹¹ Sastanak nije održan jer je u međuvremenu Okružni NOO Poreč bio rasformiran a okrug Poreč prestao je postojati. Vidi bilj. br. 6.

¹¹² Pečat okrugla oblika sa zvijezdom petokrakom u sredini i natpisom uz rub pečata: »OKRUŽNI NARODNI OSLOBODILAČKI ODBOR POREČ«.

¹¹³ Potpis tintom.